

నవంబర్

సాహిత్య మాస పత్రిక

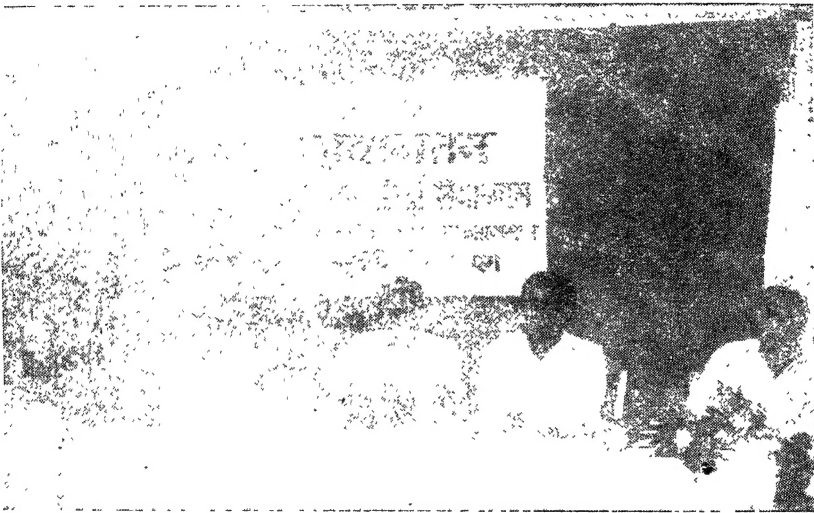
వెల : రూ॥ 4-00

నవంబరు-1994

దక్షిణ భారత
హిందీ ప్రచార సభ-
ఆంధ్ర, హైదరాబాదు.

వాణి హిందీ విద్యాలయము—విజయనగరము

ప్రమాణపత్ర విశరణోత్సవము సందర్భంగా ముఖ్య అతిథి శ్రీ పి.ఆశోకగజపతిరాజు గారు ప్రసంగిస్తున్నారు. ఈ చిత్రంలో శ్రీ బి. పి. మిత్రా, శ్రీ విలింగమూర్తి, శ్రీ పి ఎల్. పి. రాజు గారు ఉన్నారు

486

స వ ం

సాహిత్య మాసపత్రిక

నెప్టెంబరు-1994

సంపాదకులు

శ్రీ వేమూరి ఆంజనేయ శర్మ

శ్రీ ఈమని దయానంద

శ్రీ అన్నదానం శంకరశాస్త్రి

భారత హిందీ ప్రచార సభ-ఆంధ్ర

భైరతాబాద్ హైదరాబాద్-500 004

సంవత్సర చందా

40-00 రూ॥

విడిప్రతి

4-00 రూ॥

Recommended for use in all the Public libraries and School Libraries by
the Director of Public Libraries, Andhra State Madras, Vide proceedings
Dis No. 30/55 dated 6th January-1955.

ఈ సంచికలో

1. సంపాదకీయం
2. దాశరథి కవితా వ్యక్తిత్వం-2 — మాదిరాజు రంగారావు
3. మనుచరిత్ర-సమకాలీన సమాజం — డా॥ కె. బి. రాజేంద్రప్రసాద్
4. కవిత్యము-విమర్శ — కీ॥శే॥నర్సేనాయు తిరుమలరావు
5. చలం జీవితం-ఆధ్యాత్మికత — డా॥డి.ప్రభాకరరావు
6. రామబాణము — ఊట్ల కొండయ్య
7. మూడు కవితలు — అడిగోపుల వెంకటరత్నం
8. సోల్యాషన్ — డా॥ జి. ఉషాలావణ్య
9. భావకవిత్యము-దానికాఖలు — టి. వసంత
10. నవల-సమకాలీన సమస్యలు — డా॥ ఎ. బి. సాయిప్రసాద్
11. పుస్తక సమీక్ష
12. చాల్తావాహిని.

సంపాదకీయం

సెప్టెంబరు 14

సెప్టెంబరు 14వ తేదీ హిందీ దినంగా పరిగణింపబడు తున్నది. అతేదీనాడే భారత రాష్ట్రాంగ చట్టంలో హిందీ భారత రాజభాషగా అంగీకరింపబడింది. గాంధీ మహాత్ముని ఆదేశం ప్రకారం రాష్ట్రభాష రూపంలో దేశమంతటా ప్రచారంలో వున్న హిందీకి అనాదినుండి చట్టబద్ధంగా రాజభాషా స్వరూపం ఏర్పడింది. అందువల్లనే భారత ప్రభుత్వమూ, హిందీ శంస్థలవారూ ఆ దినాన్ని హిందీ దినంగా భావించి హిందీ ప్రచార వారోత్సవాలను నిర్వహిస్తున్నారు.

రాష్ట్రభాషగా హిందీ ప్రచారంలో వున్నంత కాలం ప్రజలందరూ దానికి సహకరించారు. వేలకొలది మంది విద్యార్థులు హిందీ నేర్చుకొన్నారు. ఇప్పటికీ నేర్చుకొంటున్నారు అయితే అది రాజభాషగా అంగీకరింపబడిన తరువాత ఒకటి రెండు ప్రాంతాలలో హిందీ వ్యతిరేకత బయలుదేరింది. మరీ ఒక ప్రాంతంలో రాజకీయ వాదులు రాజకీయ సాధనంగా ఉపయోగించుకొని హిందీ వ్యతిరేకతను ప్రోత్సహిస్తున్నారు. ప్రజలను రెచ్చగొడుతున్నారు. రాజకీయవాదు లెంత ప్రయత్నం చేసినా, ఏమన్నా ఆ ప్రాంతంలోని జనసామాన్యం దేశపరిస్థితిని, అవసరాన్ని గుర్తించి ఎంతో ఉత్సాహంగా హిందీ నేర్చుకొంటున్నది. తమిళనాడులో హిందీ పరీక్షలకు హాజరవుతున్న హిందీ విద్యార్థులసంఖ్య అందుకు నిదర్శనం హిందీ వ్యతిరేకత నిజానికి అర్థంలేనిది. దేశానికి హితకరమైనది కాదు. భారతదేశంలో పలుభాషలు ప్రచారంలో వున్నవి. అవి పరిష్కృతమైన సాహిత్య సంపదతో విరాజిల్లుతున్నవి. సృజనాత్మక సాహిత్య నిర్మాణంలో ఎంతో ముందంజవేసివున్నవి. ఆ భాషల అభివృద్ధిని ఆపడం సాధ్యమైన పనికాదు. అది ఎవ్వరూ చేయలేరు. అయితే ఇది వరలో మనల్ని పాలించిన ఆంగ్లేయులు మనభాషలకు ప్రభుత్వరంగంలో తగిన ప్రాముఖ్యత లేకుండా చేశారు. అందువలన దురదృష్టవశాన ఎంతో సాహిత్యసంపద కలిగిన మనభాషలు పరిపాలనా రంగంలో తగిన స్థానాన్ని పొందలేకపోయినవి. గాంధీగారు అది గుర్తించి భారతీయ భాషలకు భారత ప్రభుత్వ కార్యకలాపాలలో

ప్రముఖసానం కల్పించవలెనని కృషి చేశారు ప్రాంతాలలో ప్రాంతీయ భాషలకూ కేంద్రంతో అనుసంధాన భాషగా హిందీకి ప్రాముఖ్యం కలగవలెనని ఉద్బోధించారు. హిందీ అనుసంధాన భాష. ప్రాంతీయభాషల వికాసానికి అదివ్యతి రేకంగాదు అదే గాంధీగారు ఆశించినది. హిందీ ప్రాంతీయభాషల్ని అణచివేస్తుందనీ, ఏకచ్ఛత్రాధి పత్యం వహిస్తుందనీ హిందీ వ్యతిరేకవాదులు చేస్తున్న వాదనలో నిజం లేదు. అది సత్యం గూడా కాదు. అందుకు ప్రయత్నించిన ఇంగ్లీషుభాష సఫలం కాలేదు. అది మనకందరికీ తెలుసు. జనసామాన్యం చైతన్యవంతమైనది. పూర్వంలాగా లేదు. అందువలన ఒకభాష ఇంకొకభాషను అణచివేయడం జరిగేవని గాదు. జరగదు. ప్రాంతీయభాషలకూ, అనుసంధాన భాషగా అంగీకరింపబడిన హిందీకి కొన్ని హద్దులున్నవి. వాటి ఉపయోగానికి ఒక లక్ష్యమున్నది ఒక ఆదర్శమున్నది. వాటిని మరచి వ్యవహరించడం సాత్వంగాదు. ఈ సత్యాన్ని ఎంతతొందరగా గుర్తినే అంత మంచిది

ఈనాడు మనమందరం భారతీయభాషల వికాసానికి, తమకు, నిర్దిష్టమైన రంగాలలో అవి పనిజేయడానికి కలసి కృషి చేయాలి. అందుకే హిందీ ప్రచారవారోత్సవాలు నడపడం. హిందీ దినోత్సవాన్ని భారతీయ భాషా దినోత్సవంగా జరప వలెననే అభిప్రాయంగూడా ఒకటున్నది. హిందీ దినోత్సవాన్ని భారతీయ భాషా దినోత్సవమన్నా, హిందీ దినోత్సవమన్నా లక్ష్యం ఒక్కటే. ఆ లక్ష్యసిద్ధికి ప్రయత్నం చేయడమే మన కర్తవ్యం. అందుకే ఈ ఉత్సవాలు. ప్రతి సంవత్సరం సెప్టెంబరు 14వ తేదీన జరుగుతున్న ఈ ఉత్సవాలు అందుకు తోడ్పడగలవని ఆశిద్దాము.

సహస్రనామ

దాశరథి కవితా వ్యక్తిత్వం-2

మాదిరాజు రంగారావు

'చిమ్మ చీకటిలో తూర్పు సెమ్మెమీద
దివ్యే ఒక్కటి వెలిగించి రువ్వ నావు
వెలుతురుల బాకు : ఆకాశ వీధిలోన
ఎవరవయ్యా: ప్రగాఢ సౌహృద్యమూర్తి'

నీ వెరుగవె! శ్రీరాముడ!
నేను మానవుడనె లెమ్ము;
నిద్రాణాంధ్ర ధరాస్థలి
నేడు మేలు కొల్ప గలను'

ఇది ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణకు పూర్వం
చీట్లను దూసిన పథా చిత్రణం. శ్రీ పొట్టి శ్రీరాములు
ఆత్మాహుతి నుండి అవతరించింది ఆంధ్రరాష్ట్రం
నిద్రాణమైన తెలుగు భూమిని స్వరాష్ట్రం కోసం
మేలుకొల్పేందుకు దీక్ష పూనినాడు గాంధీజీ శిష్యుడు.
అయిన విసరిన ఆయుధం అహింసా యుతమైందీ.
కాంతి లక్ష్యం కలిగిందీ. సువిశాల దృక్పథం
గల మహాకవి సామాజిక స్పందనలో ఎప్పటికీ
ఒకే ఒక పరిమితమైన వలయంలో నిలిచిపోడు.
అనేకమైన చారిత్రక కారణాల వల్ల ఒక నిర్దిష్టమైన
లక్ష్యంతో పరిమితమై స్వీకరించవచ్చు. ఇది

అనివార్యం. గమ్యం చేరాక ఆ సీమల్ని,
వాటి విస్తృతమైన ప్రయోజనంపై దృష్టితో స్పంది
స్తాడు. అలోచన చేస్తాడు. ఇది నిరంతరం జరిగే
మానవ చరిత్ర పోనుపోను వం
యల్ని ఆధిక్యమైనా మానవతా ధంతో
విశ్వాంలాల్ని సృశించడమూ కద్దు ఇది మహాకవి
ఉదార చరిత్రకు నిదర్శనం.

దాశరథి కవితా వ్యక్తిత్వంలోను ఈ దశల్ని
స్పష్టంగా గుర్తించవచ్చు. ప్రస్తుతానికి వస్తే
మొదటి దశ ప్రాదేశికవాదు రాష్ట్ర విమోచనం-
అందునా తెలంగాణా స్వాతంత్ర్యానికి చెందింది.
రెండోది తెలుగు వాళ్ళను ఏకం చేసే మహా ధో
దయాన్ని ఆభిషేచించింది. మొదటి దానిలో ఈజన
క్రియాత్మకమైన వ్యక్తిత్వం స్వయంగా ఉద్భవ
మించింది. రెండో దానిలో ఈయన బాహ్యమైన
మైన వ్యక్తిత్వం సౌందర్యంతో ఉత్కృష్టమైంది.
ఈ రెండూ ఒక దాని రూపంతో మరొకటి చారి
త్రకంగా పరిణామ గతుల్ని పొందాయి. ఈనాటి
స్వతంత్ర భారత స్వరూపానికి ఒక్కొక్కటి
వివిధ దశల్లో ఒక్కొక్క విధమైన పాత్రను వీర

5

కాకిరీయ యూనివర్సిటీ విద్యారణ్యపురి, వరంగల్-506 009.

హిందాయి. దారిత్రకంగా చూస్తే మొదటిది వివిధ స్వరూపాల సంస్థానాల విలీనంతో స్వతంత్ర దానిగా చరిత్రాత్మక స్వరూపానికి దోహదం చేసింది. రెండో భాషా రాష్ట్రాల ప్రాతిపదికపై భారత దేశం అభ్యుదయానికి ప్రజాస్వామ్య సుస్థితికి హేతువైంది. పద్య 'భాషా రాష్ట్ర మటన్న వాంఛిత మునుత్వాదించి మా తెలుగు దాషా మాషి కబుర్లు గా : జయో ధేరు కవివించినన్ రోషం బందక బుద్ధిమి చి గెలిచెన్ లోకంబు హరింప ప్రవ్యాపం దిన్ని దివాళై నది స్వరాష్ట్రోద్ధానభాగంబునన్'

తెలుగుదా విముక్తమయ్యక ఆగ్రహవ తరణం తరువాత మహానిరోధయం ఒక స్వప్నం. అవ్య మైంది మూడుకోట్ల (అప్పటి జనసంఖ్య) తెలుగు ప్రజల్ని సమీకృతంచేసి మహాంధ్రంకోసం ఉపక్రమించడం జరిగింది. ఉభయ ప్రాంతాల జరిగి ఉద్బోధించి సోషలిస్టుల్ని సాధించే దుకూ సోషలిస్టువాన్ని నెలకొల్పేందుకూ ఈ దశలో ప్రజావిప్రాయాన్ని మతచేందుకూ ఈ వి ఉద్యమించాడు.

'కోటి కంఠాలతో తెలుగులు సత్యము
ఆంధ్ర రాష్ట్రావతరణ శుభావసరము
గోరుదున్నారు, కలిసి పోగోరుచందు
రగ్రజాల తోడి వీలై నయంత వదిగ'

తెలుగు భాష-సంస్కృతికి చెందిన విశాల మైన దృష్టితో ఆంధ్ర మహాప్రజా సమైక్యంగా పరిశ్లేషితైక రాష్ట్రాన్ని తారచించే సంకల్పం వాస్తవమైంది. దీని వెనుక నున్న దారిత్రక నేపథ్యం గురించి స్థూలమైన ప్రస్తావన ఈ సందర్భంలో అవసరము.

2

ఆంధ్రులు తమ ప్రత్యేకతను నిలుపుక నేం దుకు తమ భాషనూ సంస్కృతిని వికసించ

జేసుకునేందుకు ఇరవయ్యో శతాబ్దం ఆరంభం నుండి (1910) అనేక సంస్థలు స్థాపితమైనాయి. ఉద్యమాలు వెలిసాయి. కందుకూరి. రాయప్రోలు విశ్వనాథ, కొదాలి, పానుగంటి మొదలైన మహా రచయితలెందరో భారతదేశంలో పాటు ఆంధ్ర జాతి బెన్నుత్యాన్ని కీర్తించారు ప్రజల్లో ఆంధ్రాభిమానం వికసితమైంది. సమాజాభివృద్ధికై అనేక రంగాల్లో కృషి మొదలైంది. ఆంధ్ర జాతీయ కళాశాల, విజ్ఞాన చంద్రికా గ్రంథమండలితో పాటు వివిధ గ్రంథాలయాలూ నెలకొన్నాయి. ఆంధ్ర పత్రిక మొదలుగా తెలుగు పత్రికారంగం ఆవిర్భవించింది. ఆంధ్రుల చరిత్రకూ సంస్కృతికి నమగరేఖలు దిద్దే ప్రయత్నం జరిగింది. సాహిత్యాన్ని సంస్కృతిని సమాజావిస్తూ కనుగుణంగా, సంస్కరణ దృక్పథంతో పరివర్తన గుణితో పునర్నివీకృతం చేసి ఉద్యమం విస్తరించింది. ఇదంతా చివరకు ప్రత్యేకాంధ్ర రాష్ట్ర వాంఛ కభిముఖంగా ప్రవర్తిల్లింది. అయితే ఆంధ్రరాష్ట్రానికి చెందిన అగ్రనాయకులు కొండా వెంకటప్పయ్య, బులుసు సాంబమూర్తి, టిలగుటూరి ప్రకాశం అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావు, కాళినాథుని నాగేశ్వరరావు మొదలైన పెద్దలంతా 'మందు దేశస్వాతంత్ర్యం ఆ తరువాత ఆంధ్రరాష్ట్రం' అన్న అభిప్రాయానికే ప్రాముఖ్యం ఇవ్వడం జరిగింది. కేంద్ర నాయకులు దీన్ని బలపరచారు

తెలుగు మాట్లాడే ప్రజలు నివసించే ప్రాంతాన్ని ముక్కులుగా చెదరిపోయాయి. అనేకమైన దారిత్రక కారణాలవల్ల వేరు వేరు అస్థిత్వాల్ని సంతరించుకున్నాయి. వేరు వేరు ప్రభుత్వాల పాలనలోకి వచ్చాయి. ఇది ఒక విధంగా ప్రాదేశిక భాషా సంస్కృతికి చెందిన ఏకత్వాన్ని కుంతితం చేసింది. తీవ్రమైన అసమానతల్ని సృష్టించింది.

అయితే ఒక విధంగా కొన్ని కొన్ని ప్రత్యేకతలలో భారత దేశం సమగ్ర రూపానికి ఏకత్వానికి దారి తీసిందని తృప్తి పడే అవకాశమూ లేక పోలేదు కోస్తా ప్రాంతం. రాయలసీమ నేరుగా బ్రిటిష్ పాలనలోకి వచ్చాయి. ఆక్రమింపాలనా భాష ఇంగ్లీషు. రాజధాని మద్రాస్. ఆ నగరం తమిళం తెలుగు భాషా సంస్కృతులకు నిలయమైంది. ప్రభుత్వ యంత్రాంగంతో పాటు వ్యక్తులు పరిశ్రమలు మొదలగు ఎన్నో సంస్థలతో ఈ నగరం తమిళులతో పాటు తెలుగు వారికి ప్రతిష్టాకరమైందిగా పరిణమించింది. మైదరాబాదు రాష్ట్రం తెలుగు కన్నడం మరాఠీ ప్రాంతాలతో ఏర్పడింది. నిజాం పాలనా భాష ఉర్దూ! ఇట్లా చెడరిన భాషా ప్రాంతాన్నీ కలిపి భాషా ప్రాతిపదికపై రాష్ట్ర నిర్మాణం అవశ్యకత గురించి ఆలోచన ప్రబలింది. భారతదేశం స్వాతంత్ర్యం పొందే వరకు అందుకునేది ఉండవలసి వచ్చింది.

భారతదేశం స్వాతంత్ర్యాన్ని పొందాక మూడు నెలల తరువాత పండిట్ జవహర్ లాల్ నెహ్రూ 1947 నవంబరు 27 వ తేదీన భాషా రాష్ట్ర నిర్మాణం గురించి విధాన ప్రకటనలు చేయడం జరిగింది. 1950 జనవరి 26 న భారత రాజ్యాంగం అమలు లోకి వచ్చింది. ప్రజల భాషలో ప్రభుత్వ కార్యకలాపాలు జరిపే అవసరం గుర్తించబడింది. అప్పుడే ప్రజాస్వామ్యం సహజ మౌతుండన్న అభిప్రాయానికి బలం చేకూరింది. ఎన్నికలు వచ్చాయి. ప్రజల అభివృద్ధికి ప్రాముఖ్యం వచ్చింది, 1952 ఆగస్టు 15 వ తేదీన స్వామి సీతారాం నిరవధిక నిరాహార దీక్ష 38 రోజుల తరువాత విరమించబడింది.

ప్రత్యేకాంధ్ర రాష్ట్రాన్ని సాధించే ప్రయత్నంలో 1952 అక్టోబర్ 19 వ తేదీన మద్రాస్ మహాసభలు బులుసు సాంబమూర్తి ఏర్పాటు చేసిన యజ్ఞశాలలో గాంధీజీ శిష్యులు పొట్టి శ్రీరాములు ఆచార్యుని నిరాహార దీక్ష మొదలైంది. 'నాకే పార్టీ లేదు... ఆంధ్ర రాష్ట్ర నిర్మాణం ఒక్కదే నా లక్ష్యం' అని ప్రకటించడం జరిగింది. తెలుగు ప్రజలందరు ఆయనలో తమ ఆదర్శాన్ని దర్శించారు. 1952 డిసెంబరు 14 న అర్ధరాత్రి ఆయన రుద్రాస్వామి విడిచారు శాంతియోధుని ఆత్మార్పణం ప్రజలలో శాంతిని రగిల్పింది ఆంధ్ర రాష్ట్రం సాధన కోసం ప్రజలలో ఉద్యమం ఉజ్వలితమైంది.

'వెలుతురు బాకు తాకిడికి విచ్చిన చిక్కెని
కాలరాత్రి
గుండెల జీలు జిల్లునన రుధిర నిర్దురి పారె
దిగంగ నాముఖ
మ్ముల నవ కంకుమ ప్రవల మొల్పెను
తాజుర మొగ్గట్టు త
ల్లులు తెరువుండు రండు పిలువుండు
శయించిన వారి నెల్లర్న'

అర్ధరాత్రి చీకటిలో రుద్దిన వెలుగు చకిత చకితంగా ప్రజల్ని మేల్కొల్పింది అది శాంతి సమరం! ఆహింసయే ఆయుధం అయినా ఇంకా మేల్కొనని వారు ఉన్నారు; చారిత్రే ఈ ప్రబోధం! ఆ వెలుగు తెలుగుగా దర్శితమైంది. అనాటి ఉషస్సు పొట్టిశ్రీరాములు ఆత్మావధితో ప వి త్ర మై ఉదయించింది

1952 డిసెంబరు 19వ తేదీన నెహ్రూ మద్రాస్ నగరం మహా ఆంధ్రరాష్ట్రం ఏర్పాటుకు సంసిద్ధతను ప్రకటించాడు. 1953 అక్టోబర్

ఒకటో తేదీన నిర్వివాద ప్రాంతంలో ఆంధ్రరాష్ట్రం కర్నూల్ రాజధానిగా ఏర్పడింది ఆంధ్రుల చిరస్వప్నం వాస్తవమై రూపొందింది. తెలుగు వ్యక్తి భారతదేశంలో భాషాస్థాయి నిర్మాణానికి పేతు భూతుడై నాడు. తెలుగువాడు భార్యకు కుటుంబాన్ని యధార్థాన్ని దాటివెప్పిన సంతోష నమయమది | ఆవాటి ప్రత్యక్ష భారతదేశచరిత్రలో నవదశకు నాంది సలికింది.

“తలు వారిదియున్న నా తెలుగు జనము
ఉన్నతోన్నత పరకాలలో యనగ”

విజయ గర్వంతో ఆంధ్రుల వ్యక్తిత్వం నలుగురినీ ఆకర్షించింది. మామిడి పాటినట్లు, మదుమాసము హానము చేసినట్లు శ్రీరాముని ప్రాజ్ఞానమున రాగిలె తెల్లల ఇంటిలోన ఆరామము పూలతో పరిభరముత వంగిన భూజరాజితో ప్రేమముతో మృదు ప్రణయ రేఖలతో అనురాగకాంతితో” అకాంతి అజగింది. అసహనం అంతరించింది. వనంతం విరిసిల్లింది. అనందం అనురాగం ఆర్ధ్రతతో తెలుగుదేశం పల్లవించింది రసస్వీన్న మైంది. స్వరాష్ట్రోద్భవం మొదటినుండి స్వాతంత్ర్యోద్భవంతో భాగంగా పర్యవసితం కావడంచేత దేశభక్తిని శంకించే అవసరమే కలుగలేదు. పైగా భాషాస్థాయి నిర్మాణం భారతదేశ సమగ్ర వికాసానికి జీవభూతిమైందిగాను భావితమైంది.

‘కోటి కంఠాంతో తెలుగులు సతమ్ము
ఆంధ్ర రాష్ట్రావతరణ శతావసరమున
కోరుచున్నారు. కలిసి పోగోరుచుందు
రగ్రజులతోడ వీలైన యంత పరకు’

ఆంధ్రరాష్ట్రంతో తెలంగాణ ప్రాంతాను కలిసి సువికాసమైన రాష్ట్రంకోసం ఆరాటం ముమ్మరమైంది.

శ్రీ మాదపాటి హనుమంతరావు పిలుపు మేరకు 1954 జూన్ 13, 14 తేదీలలో వికాలాంధ్ర సదస్సు జరిగింది. ఒకవైపు నుండి హైదరాబాద్ రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి బుద్ధుల రామకృష్ణరావు చురోవైపు నుండి ఆంధ్రరాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి బెజవాడ గోపాలరెడ్డి ఇరువురూ తమ ప్రజల అభిప్రాయానికి ప్రాతినిధ్యం వహించారు. తెలంగాణ ఆంధ్ర ప్రాంతం విలీనానికి సుముఖమైన వారా పరణాన్ని నెలకొల్పే ప్రయత్నం జరిగింది. తెలంగాణా ప్రజల్లో భయమూ వ్యక్తం కాకపోలేదు. ఆభయాలూ ఇవ్వబడినాయి. ఒప్పందాలు జరిగాయి. రాజకీయ రంగం మహాంధ్రావతరణానికి సిద్ధమైంది.

తెలంగాణా స్వాతంత్ర్యానికి ఉద్యమించిన మహాకవి విస్తృతమైన ప్రయోజనంతో తెలుగు ప్రాంతాన్ని కలిపి ఒకే రాష్ట్రంగా నిర్మించే అభిప్రాయాన్ని సహేతుకంగా బలపరచడం జరిగింది.

‘మూడు కోటల ఒక్కటే ముడి బిగించి
కలిపివేయుము నా తెలంగాణ తల్లి :

అన్నాడు కవి.

కవి ఇరు ప్రాంతాల్లో పర్యటించాడు. సుహృద్భావాన్ని పెంపొందించాడు. 1956 అగస్టు 10వ తేదీన ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణకు 7వ రాజ్యాంగం సవరణ బిల్లు లోక్ సభలో ప్రవేశ పెట్టబడింది.

‘నాకు కావలె మహాంద్రోర్వర!

రండి అన్నల్లార! తూతుపు
దారి తెదురుగ ద్వార బంధము
మనిషి మనిషి ముతస్సు దారుం
రాగ బంధము రాగబంధము’

1956 నవంబర్ ఒకటో తేదీన హైదరాబాద్ రాజధానిగా ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరించింది.

మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు 'మహాద్రోదయం' కావ్యానికి పీఠికలో 'విశాలాంధ్రకందే మహాద్రోధ పదమే నాకు వలెనే దారశభిని రుచించినది. మహాద్రోధ పదమే పరిగ్రాహ్యమేమో' అన్న అభిప్రాయం గమనింపదగింది. ఈ సందర్భంలో మహాకవి సందేశం ఈ నాటికీ వర్తిస్తున్నది.

'కృషికుల్ కాఠ్మికుల్లెల్ల రాక్కటిగ సంగీత
మ్ములంబాడుడు
న్మిత్తాంతః కరణమ్ములన్ తెలుగు భూమిం
గూర్చి అనందపుం
చషకమ్మెత్తుడు; స్వీయ రాష్ట్ర జనతా
సౌఖ్యార్థమై త్రావుడీ';
విషతుల్యంబగు భేద బావములు పృథ్విని
మాసి పోసిందహో;

స్వరాష్ట్రాల నుండి సమస్త పృథ్వీ
తలం పైన భేదాలు మాసిపోయి శాంతిని కోరే
ఉదాత్త తత్త్వం సర్వ జనప్రియమైంది. సమాజా
నికి కల్యాణ కరమైంది.

కాకతీయుల కాలంలో ఒకే తాష్ట్రంగా స్థిర
పడిన ఆంధ్ర భూప్రజలు అనేకమైన దారిశ్రాంత
కారణాలవల్ల విడిపోయారు. మళ్ళీ ఈనాడు
1956 నవంబర్ ఒకటో తేదీన ఆంధ్రప్రదేశ్
అవతరణంతో సమైక్యరూపాన్ని ధరించారు.
దాశరథి కవిత్వం ఈ ఉద్యమ రూపాన్ని ప్రతి
బింబించే ఆదర్శ శిఖరం.

ఈనాడు మహాద్రోదయమైనది
కోట్లాది ప్రజలు
తెలుగుల తల్లి పాదాలకు — —
వెలుగుల పారణ నిధి !
తెలుగు; తెలుగు వెలుగు వెలుగు !
తెలుగు వెలుగు వెలుగు తెలుగు !
వెలుగు వెలుగు అంతటా వెలుగు !

అనంతంలో కవితాగానంచేసి దాశరథి పార
వశ్యం చెందాడు. దాశరథి ! నీకు జోహారు.

మనుచరిత్ర-సమకాలీన సమాజం

డా॥ కె. వి. రాజేంద్రప్రసాద్

'కవిత్వం-సమాజం' ఈ రెంటికిని ఒకానొకటి వినియోగపడే సంబంధముంది. ఇది అవ్యక్తం, అని దృఢనీయం. ఇవి ఈ రెంటికినీ సందానకరై లేదా సమన్వయకరై అనివచ్చును. కవికి సామాజిక స్పృహ ఉన్ననూ, లేకున్ననూ రచనావసరాన సమకాలీన సామాజిక వర్తమానాలు అతనికి కవిత్వను ప్రభావితం చేయకుండా ఉండలేవు. సామాజిక స్పృహ కూడా కవికి ఉంటే ఇతర ఆ కవిత్వ ఆర్థ వంతము. పరార్థవంతమునై పరమార్థాన్ని సాధిస్తుంది సాహిత్య ప్రయోజనాన్ని సార్థకం చేస్తుంది. ఇలాంటి కవిత్వం, రాష్ట్రాలు కాలం కడదాక మనగల్గుతాయి. సమకాలీన సామాజిక మనస్తత్వానికి, సంస్కృతి సంప్రదాయాలకు, జనజీవన విధానానికి అద్దంపెట్టి రీతిలో అవతరించిన చక్కని ప్రబంధం అల్లసాని వారి మనుచరిత్ర. ప్రబంధ సాహిత్యం సామాన్య లకు దూరంగా. రాజాస్థానాలకు దగ్గరగా, సమాజానికి అందకుండా, హిహలోకాలను సృష్టించి, విశ్వశ్రేయస్సును విస్తరించినదనే అపవాదు బలంగా వినిపిస్తోంది. అయినప్పటికిని ఆనుశీలనం అమలినంగా కొనసాగిస్తే, ఆధ్యయనానికి 'గురీ' ఉంటే ప్రబంధ సాహిత్యం కూడా సామాజిక జనజీవన స్పృహదనను సమబిలిమైన రీతిలో ప్రతిద్యనింప చేసినదనే వాస్తవం ప్రత్యక్షం కాక మానదు.

పెద్దన్న సముజ్ఞులమైన ప్రబంధ సాహిత్యానికి శ్రీకారం చుట్టిన కవిండుడు. ప్రబంధ సాహిత్యంలో ఈయన వ్రాసిన మనుచరిత్ర అదిమప్రబంధమే కాదు, ఒక అణిముత్యం కూడా. రచనలో విగువు, భావ ప్రకటనలో జిగిని సంతరించుకొన్న రచన ఇది. రాయలవాటి ప్రజల సంస్కృతికి, సంప్రదాయాలకు అనుగుణంగా కథను మలచుకొంటూ మనుచరిత్ర ప్రబంధాన్ని, పెద్దన మహాకవి సృష్టించడం జరిగింది. మనుచరిత్రలో కన్పించే నాటి సమాజాన్ని అవిష్కరించే ప్రయత్నమే ప్రస్తుత వ్యాస లక్ష్యం.

విజయనగర సామ్రాజ్యాన్ని నాడు శ్రీకృష్ణ దేవరాయలు దేవేంద్ర వైభవంతో విలుతున్నాడు. ఈయనకు ఖడ్గ బలం ఉంది. ఈయన మంత్రికి (తిమ్మరుసు) బుద్ధి బలం ఉంది. ఈ రెంటితో పాటు షష్కలమైన శ్రేత్రం తోడైంది. ఫలితంగా సమస్తాంధ్ర దేశం ఒకే గొడుగు క్రిందికి వచ్చింది. గజవతులు పాదాక్రాంతులై నారు. యవనులు తరిమి వేయబడ్డారు. అనేక దుర్గాలు వశమైనాయి. సిరి సంపదలకు కొరక లేదు. విజయ విశేషాలకు వెలితి లేదు. పాడిపంటలకు లోటు లేదు. కాలం కలసి వస్తోంది. ప్రజ కూడా పరిపూర్ణంగా బ్రతుకులు సాగిస్తున్నారు. దేశ విదేశ వర్తకులు, రాయ

తెలుగు లెక్కరర్, ప్రభుత్వ జూనియర్ కళాశాల, పెనుమూరు-517 126, చిత్తూరు జిల్లా

బాపూ వచ్చిపోతున్నారు. విభిన్న సంస్కృతీ సంప్రదాయాలు కలగా పులగమై విహత స్వసంస్కృతి నాటి సమాజంలో పొడచూపుతోంది.

“ఒకప్పుడం దరుగ దింటుంటాడియం బంటయన్,” అతిథు లే తీర నడికి రేయైన బెట్టు అని పెద్దన గారే అంటారు. కాలం కలసి వస్తోంది ప్రజ పరిపూర్ణ బ్రతుకు సాగిస్తున్నారు. తీవ్రతాన్ని ఆనందంగా అనుభవించడం ఆరుగు తోంది. ఈ ఆనందానికి కళలు తోనే సమాచరించ బడ్డాయి. కవిత్వం పెద్ద పీట వేయబడింది. భువన విజయమనే సాహితీ సభ రాయలచేర్చివర్చాటు చేయ బడింది. కవులకు గౌరవాదరాణిపెచ్చుపెరిగాయి.

కం॥ భువన విజయాశ్శ్య సంస

భృవన స్థిత సింహాపీఠః బ్రాహ్మణ గోష్ఠిం
గవితా మధురిమ దేందము

దవులం గొలుపుండి సదయతన్ ననుఁ

కొల్పెన్ (1-13)

అని పెద్దనగారు సెలవివ్వడం జరిగింది.

ఇలాంటి కాల పరిస్థితిలో రాయలవారి కోరిక పై పెద్దన ముకుందరిత్రను వ్రాయడం జరిగింది. ప్రబంధ రచన నాటికే పెద్దనగారు ‘ఆంధ్ర కవితా పితామహుడు’ అని ప్రశస్తిని పొందారు. పాలకులు, పాలితులలో గల భోగలాభసకతు అనుగుణంగా ప్రబంధ కథను పెద్దన చిత్రించారు. ప్రాచీన సంస్కృతీ సంప్రదాయాలకు, నైతిక మైన కట్టు బాట్లకు ప్రవరడు ప్రతీక కాగా, సమ కాలీన ప్రజల భోగవాంఛనకు ప్రతీకగా వర్ణించిని మలచుతూ కవి కథను సాగించడం విశేషం.

పెద్దన రాయలు హితుడు, చతురవచోనిధి. శిరీష కుసుమ పేజల సుధాం యోగ్యుడు. 14వ) ఇటువంటి కవికి రాజు కన్నూర తాంబూలం పెట్టి ప్రబంధ రచనకు ప్రేరేపించడం జరిగింది. ఆ గుణాలిపే ప్రబంధములా నిండొంది.

వరుధిని వ్రవరుని ‘భోగవరుడతై రమింపుము’, ఎందే దేందము కందళింక రహితే... ఎందే సింద్రియములే సుఖించంగను? నాయుపే పరబ్రహ్మ ‘మాపందో బ్రహ్మ’ యటన్న ప్రాణ దువు’ ఆంతర్యమును గ్రహించుమని చెప్తుంది విజానికిది పెద్దనగారి మాట. నాటి సంఘ ప్రజల మనోహంభితము. భోగపరాంతకత్వం నాటి ప్రజ లలో ప్రబలంగా కన్పడుతోంది అందుకే కవి వేరే సంకల్పంతో కూడా.

కం॥ వడిగొలికాచి యులందం

గడవలసి రిను ము ద్రావు తెలుడిఁ తెలుఁ

బొడమెను కోర్కెఁబడేబె

ల్లడికిన మదిభోగముక్తి కూటంగనునే

అని కోర్కెలచే ఉద్రేకించి యున్న మనసు భోగాలనే కోరుకుంటుంది, కాని భోగ ముక్తిని సహించవని ఉపమానాలంకారసహితంగా వివరం చేస్తాడు. నాటి వ్రభువులు, ప్రజలు, భోగమత్తులకారనే వాస్తవాన్ని చక్కగా స్పష్టం చేశారు.

ప్రవరుడు వరుధినిని చూచిన విధాన్ని చెప్తూ అందమైన ఉద్ఘాటనవనం అందు మనోహరమైన భవనం. దానిముందు తియ్య మామిడిచెట్టు,

ఆ డెట్టు పాదులో ఆరుగు, ఆ ఆరుగుపై చంద్ర కావి
 పావడకట్టి, దానిపై నాజ్మిమైన రవసెల్లా చుట్టి
 ప్రతి వేసుకొని, వరుదిని కూర్చోండి. ఆమె ఎదపై
 వీణ. వీణా తళితులపై ఆమెలేత వ్రేళ్ళు. ఆ మనో
 హరవాదావరణంతో మైమరచి యుండటం. ఇదంతా
 నాటి ప్రజలకళాహృదయాంకు ప్రతీక ఆనవచ్చును.
 విరాస జీవనమైన ప్రజల మనోభావాలే కవి కలం
 ద్వారా మరింత మనోజ్ఞత్వాన్ని సంతరించుకొన్నాయి.
 వరుదిని ప్రవరుని ప్రలోభపెట్టూ 'మృగమదం,
 జవ్వాజీ, వచ్చకర్పూరం, పన్నీరు, పువ్వులు,
 పండ్లు పస్త్రాలు (2-55 ప) ఎన్నెన్నో విరాస
 వస్తువులను చెప్పుంది. ఇవన్నీ నాడు ప్రజల
 విస్తృతంగా ఉపయోగించనిదే పెద్దకగారి దృష్టికి
 వచ్చేవి కావు. అందుకే నాటివారు బోగలాలనులని
 బద్ధితంగా చెప్పడం జరుగుతోంది. మరొకచోట
 మనోరమను పెనిమిటి దగ్గరకు వంపుతూ 'తల
 స్నానం చేయించి, వెండ్రుకలకు ఆగరు ధూవం
 వేసి, జవ్వాజీ మెలుగుతో చిక్కుదీర్చి, కొవ్వపెట్టి,
 కొవ్వపై చెంగల్ల పూదండ చిల్చి జడబిళ్ళనమర్చి,
 కుంకుమపువ్వుతో అక్షింతలు బొట్టుపెట్టి, ముత్యాల
 ములనూలును ధరించేసి, చంద్రకావి వర్ణగపు
 వీరకట్టి, ముత్యాలహారాన్ని కంఠాన ఆచుర్చి,
 కాళ్ళకు అందియలు సంతరించి వంపినట్లు
 చెప్పడం జరిగింది ఇంతేకాకుండా
 మృగమద సౌరభ విభవ-ద్విగుణిత మనసార
 సాంద్రపిటి గంధ స్థగితేతర వర్ణమళమై ...'
 మిక్కిలి పరిమళవంతమైన కర్పూర
 వీడెమును కూడా కవి పలుమార్లు చెప్పియున్నాడు.
 ఇవన్నీ నాటి ప్రజల బోగలాలసతతే కాక, వారు
 పయోగించిన బోగవస్తువులు, వారాదరించిన
 సంస్కృతీ సంప్రదాయాలకు నిదర్శనంగా
 పేర్కొనవచ్చును. అనాడు చంద్రకావి పావడా,
 వీరలను ఎక్కువగా ఆదరించినట్లు స్పష్టపడుతోంది.

అంతేకాక 'వీరంను అద్దకం ఉండనికూడా,
 తెలుస్తోంది.' అలకని జీబులో గునుమచ్చుద్దక పావడ
 వంటి వాళ్ళాలు ఇందులకు తార్కాణాలు

ముత్యాలహారాలు, బంగారు మొలనూలు,
 అందియలు, చెవి కమ్మలు, జెడ బిళ్ళ, ఉంగరం
 కడియాలు మొదలగు ఎన్నో ఆభరణాలను
 నాటి వారు సమాదరించారన్నారు.
 జడల కన్నా నాడు ముదులు ముడుచుకోవడం
 ఎక్కువగా కనిపిస్తోంది. కొవ్వ, వక్షము, జున్న
 ములు మువ్వెత్తులు ముడితకు అందంగా భావించా
 రనవచ్చును. చెంగల్ల పూదండలు, గులాబి పూవులు
 ఆ రసజ్ఞులను ఎక్కువగా ఆకర్షించాయి. వీణా
 నాదం శ్రీకి అంతారంగా ఛావించబడింది.
 మధ్యాహ్నం 'నాటరాగం'ను ప్రతాక వేళ 'దేశాక్షి
 రాగం'ను వారు ఆదరించారు. సంగీత కళా రస
 జ్ఞతకు ఇవి పరమోదాహరణములు. బోగం వారు
 అట పాటలతో రసజ్ఞుల అభిమానాన్ని చూర
 గొన్నారు. రాజసభలలో నాట్యకళ
 ప్రత్యేకంగా గౌరవించబడింది. ఇట్లే భవనాలపై
 శిల్పచిత్రాలు మనోజ్ఞమైన తీరుతో తీర్చిదిద్దబడ్డా
 కనుక రాయల కాలంలో సంగీత సాహిత్య నాట్య
 చిత్ర శిల్పాలైన లలిత కళలకు మర్యాదామన్ననలు
 మిక్కిలిగా పెరిగాయని. ప్రజలు కళా హృదయులు
 గనుకనే ఇవి అంత సముచిత స్థానాన్ని సముపా
 పార్జించుకొన్నాయని చెప్పవచ్చును.

చాతుర్వర్ణ వ్యవస్థ ఆ నాడుంది. విప్రులు
 విద్యా సంపద తోడను, రాజులు బాహు విక్రమ
 విభవము తోడను, వైశ్యులు వకలైక్యవ్యముల
 తోడను, శూద్రులు వ్యవసాయంతో అనల్ప విభూ
 తిని అంది పరిధివల్లినట్లు తెలుస్తోంది
 'అచట పుట్టిన చివురు కొమ్మైనఁ జేవ'
 అన్నవాక్యం మిక్కిలి ఆలోచింపదగినది. క్షత్రి

యుంకు జాతకర్మలు, వడుగు, ఆయుధవిద్యలు
మరియు వేదాంగములందు శిక్షణ తప్పనిసరి. ఇంక
అవకాశానికి అనుగుణంగా కృంగార రస
సామ్రాజ్యాది నేతలై భోగాలను పుష్కలంగా
అనుభవించే వారు

ఇలా అని రాయల కాలంలో జనమంతా భోగ
పరాయణులై విశృంఖలంగా వ్యవహరిస్తున్నారని
చెప్ప తగదు. కొద్దిమంది పాదీనతను వదలకుండా
నైతిక కర్మశత్రంతో, నిష్కాగరిష్టతై జీవనాన్ని
సాగిస్తున్నవారు లేకపోలేదు. ప్రవరుని వర్ణించు
నప్పుడును. కథలో ఇతర సందర్భాలలోను పెద్దన
ఈ విషయాన్ని స్పష్టం చేశాడు. భగవన్నామ
స్మరణతో నిద్ర లేచి

సీ॥

సద్బాత్రుడగుదు నిద్రలు నేగి యయ్యేట
సమమర్దణ స్నాన మాచరించి
సాంధ్యకృత్యముఁ దీర్చి, సావిత్రి
జపియించి, సైకతస్థలి కర్మసాక్షి తెఱగి
పం సమిత్కుశకుసుమాది— బహువదార్థ
తతియు నుడికిన మడుగు దోవతులు గొంచు
బ్రహ్మచారులు వెంటరా బ్రాహ్మణుండు
వచ్చు నింటికిఁ బ్రజ తన్ను మెచ్చి చూడ

అని చెప్పరాన్ని బట్టి శిష్యులతో అమమర్దణ
సూత్రాన్ని పఠింపుచు స్నాన మాచరించి, సంద్య
వార్చి, గాయత్రీమంత్రాన్ని జపియించి, కర్మసాక్షికి
నమస్కరించి, పండ్లు, సమిదలు, దర్పణ,
పువ్వులు, ఉడికిన మడుగు దోవతులు కొని యింటికి
వచ్చేవాడు. అరణ్యం నిప్పు రగిల్చి హవిస్సుతో
అగ్ని కార్యం దీర్చడం, శిష్యులకు వేద పాఠాలు
బోధించడం మొదలగు సనాతన బ్రాహ్మణ సంప్ర

దాయాన్ని కవి మనోజ్ఞుని వివరించాడు.

కాకుండా బోగలాలును వీరు
వ్యతిరేకించేవాడు. ఈ బోగాలు తువ్వనుబాలు,
మీసాంపై లేనియలు వండివని వారి అభిప్రాయం.
వేదవినితాదారములే పుణ్యప్రదం, పారమార్థిక
సాధనమని వీరి నమ్మకం. త్రేతాగ్ను
లను తప్పక ఆరాధించి ముక్తి నందుటే వీరి
లక్ష్యం. కాని వీరి సంఖ్య అల్పం. ఆధునిక మేవ
బోగనక్షం భావ ప్రవాహాన్ని వీరి ఘట్ట
అపలేకపోయింది. అసలు తరతరాల సనాతన
సంస్కృతి సంప్రదాయంలో పెరిగి పెద్దవాడైన
పెద్దన్న గారు కూడా. మానసికమైన భావోద్రేకానికి
తొంగి వరుదినీ పక్షపాతి అయినాడంటే యింక
నాటి సామాజికం మనోప్రవృత్తిని ఆపగలమా!
శ్రీ దువ్వూరి వారు ఈ విషయాన్ని 'అల్లసాని
పెద్దన సమకాలీన భావ ప్రతీనిధి' అనే వ్యాసంలో
చక్కగా వివరించారు. ఆ కవికోకిల మాటలు
అక్షర సత్యాలు అనవచ్చును.

అనాటి వారికి అతిథి వూహ ప్రధానంగా
ఉండేది. 'అత్యాగత స్వయం విష్ణుః' అన్న
అర్థాన్ని పాటిస్తున్నట్లు తెలుస్తోంది. బ్రాహ్మణ
వూహ వుండేది. అటవికులు కూడా నాగరికులను
మంచిగా గౌరవించారు. ప్రభువులను, ప్రభుత్వాది
నేతలను వీరు నక్క కొమ్ము (ఇతరులను వశం
చేసుకోవడానికి) తేనెపెర, బాటవప్పు, అంపకోలు
సెంపిండ్లు మొదలైనవానిని కానుకగా అర్పించి
గా ర విం చా ర ని తెలుస్తోంది. మను
చరిత్రలో నాటి వల్లె జీవన విధానం కూడా కొంత
వరకు తెలుస్తోంది. కొండం పైన, కొండ సాను
ప్రదేశాం లోను కట్టెలుండేవి సేద్యం బాగా చేసే
వారు అడవి పండులు, ఏనుగులు వీరి పంటలను
పాడు చేస్తుండేవి. మాటు వేసి వాని బెడదను ఎదు
ర్కొనేవారు. పండిన దావాన్ని తూర్పారబట్టేవాడు

మన్ను తూర్పురైల్వే గాలివాటం తేల్చుకొనేవారు. దాన్య మూటలను మోసుకొనేవారు. కోళ్ళు పశువులను పెంచుకొనేవారు. బొందపై పల్లెండు కృక వాకులే మొరసెన్' అని చెప్పడం జరిగింది. తండ్రి జున్ను వీరికి ఎక్కువ ఆదరపాత్రమైనట్లు కనిపిస్తోంది. పశువులు పైరు తినకుండా "క్రములు" మూతుక్కు బిగించేవారు. 'కావళ్ళు' తో ఎరువులను మోసేవారు. 'త్రంపులు' పెట్టి నీటిని కాచుకొనేవారు. 'కావులు' తో ఆవిరి పట్టే వారు. పశువులను "బండెదొడ్ల" పెట్టెడివారు. బాధలు అధికమైనప్పుడు అప్పులు చేసేవారు. ఇంకనూ ఆర్థికబాధ అధికమైన భూములను సొమ్ములను "కుడువ" పెట్టేవారు (కుడువను నాడు "అహ" అన్నారు). భిక్షమును కాల్చడం— సమ్మెలు కొట్టడం, కొలుములు రగల్చడం ఉంది. కనుక వృత్తులు కూడా నిరాటంకంగా సాగుతున్నాయని జట్టికూస్తీలన్నాయి. సరికరణవృద్ధుడు, సొమ్మగరిడీలు, జట్టికూస్తీలు, బోగంబాతి ఆటపాటలు సాగుతుండేవి.

శ్రీలకు నోములు, వ్రతాలున్నాయి. కొంత నోములు డువ్వలితాంబాస్తాయని నమ్మేవారు. తాత్కాలిక సుఖాలన్న పేషించువాడు. 'రావనరాకాసు' పడతాడని విశ్వసించేవారు. "అంజుం" కారణంగా నిధులను తెచ్చుకొంటుండేవారు. దిక్తములకు "కావిరి" (పొగవంటి నల్లదనం) కమ్మిన, మాలకాకులు ఆరచిన, నక్కలు కూసిననూ, అభవంగా భావించేవారు. అనాథ పెండ్లిండ్ల ఆదారాలు సంవదాయాలు కూడా మనుచరిత్ర సరిబంధం చక్కగా స్పష్టపరుస్తోంది. పెండ్లివారిరాక, అకులు, పూలు వండ్లు, మొ॥ మంగళద్రవ్యాలు, జలకాలాదడం

పెండ్లిరవిక, బ్రాహ్మణాశీస్సులు, మధుపర్క సమర్పణ, కన్యాదానము, తెరపట్టుట, తలంబ్రాలు పోయడం మంగళసూత్రధారణ, హోమము—రాజ హోమము, సన్నికట్లు త్రొక్కించడం, కొంగులు ముడిచేయడం, హోమాగ్నికి నమస్కారం చేయించడం, ద్రువనక్షత్రాన్ని ఆరుంధరి నక్షత్రాన్ని, దర్శింపచేయడం. బంధువుల కాన్కలు, ఆరణ మివ్వడం (కట్నాలు) గృహోపకరణాలు (కలది మిటాదులు). రత్నభూషణ పస్త్రాంనివ్వడం (వదువుతల్లిదండ్రులు) అగరు, కస్తూరి, జవ్వాజి, పటిరం, పన్నీరు, కట్టుపురుగు అగరుసత్తు, మంచి గంధపుపొడి, చాదు (బొట్టు), ఉదయకాన్కరం, మొ॥ ద్రవ్యాలు (నేటి టాయిలెట్ సామగ్రి), పరిచారికాగణం మొ॥ సమస్తాన్ని కన్నవారు కూతునకివ్వడం ఉంది. మరియు పనుపుకుంతుమల క్రింద కొన్ని సంవదం నివ్వడం ఉంది. పెండ్లి పెద్దలకు కూడా కాన్కలందించడం మొదలుగా అనేక ఆచారాలను పెద్దనకవి గ్రంథస్థం చేయడం విశేషమనాలి. సామాజిక స్పృహ పూర్ణంగా ఉన్న కవి కనుకనే యంత విస్తృతంగా విషయాలను వివరించడం జరిగింది

పెద్దన మహాకవి పాలకుడైన శ్రీకృష్ణదేవ రాయలప్రభువును గూర్చి, ఆయన యుద్ధాలను గూర్చి, హక్రమాన్ని గూర్చి, విజయాలనుగూర్చి, చక్కగా వివరించారు. ఇంతకన్నా ఎక్కువగా మహాకవి ప్రభువులతో వేటకుపోయి యున్నందున వేట విశేషాలకు సువిస్తారంగా తన ప్రబంధంలో అక్షరరూపం కల్పించడం జరిగింది. రాయలు కృష్ణాగోదావరి నదులమధ్య దేశాన్ని ఆక్రమించినవాడని, ఉత్కలదేశాన్ని సునాయాసంగా సాధించినవాడని, అరిభయంకరుడై కలబరిగి

కటకరాజులను జయించాడని, హిందూరాజ్య
రక్షణకు బద్ధకంకాదునని, యవరదేశపు నవాబును
జాసించాడని, కశ్మీరరాజును జయించి,
అతని కాంతలను చెఱతో ఉంచాడని తిరుమ దేవుని
భార్యగా స్వీకరించాడని, కొండపల్లి, కొండపీటి
దుర్గాలను వశపరచుకొన్నాడని, గజపతి గర్వాన్ని,
అజినాడని పీఠికలోని వద్యాలలో వివరించడం
జరిగింది. మరియు రాయల వారి దాతృత్వాన్ని,
పరాక్రమాన్ని, కపిపండిత జనాదరణను బుద్ధి
విశేషాన్ని, కళాహృదయాన్ని, సంస్తుతించడం
కూడా జరిగింది.

పెద్దన స్వరోచి వేట నెపంతో నాటి రాయల
వారి వేటకార్యక్రమాన్ని పాఠకునకు ప్రత్యక్షం
కావించడం జరిగింది.

అడవి పండులు, దుప్పలు, జింకలు, ఉడు
ములు, ఎలకలు, పిచ్చుకలు, తొండలు, తోడేళ్ళు,
పులులు, నీపంగులు, కారుడున్నలు, సవర
మృగాలు, జంగుబిల్లులు, ఋష్య మృగాలను వేటాడే
వారు, కుక్కలను ఉసిగొల్పి వేటాడడం. బాణ
ప్రయోగాలు, మొలపిడి యమ్మతో పొడవడం
మొవి మనకు కనిపిస్తాయి. ఇనుప
ముళ్ళతో కూడిన చెక్కజింకలను చేసి, త్రవ
కల్గించి, అందు ఉప్పును రహస్యంగా ఉంచేవారు.
జింకలు త్రవతో ఎదిరింపవచ్చి, కొమ్మలు
ఉచ్చులో తిగుల్కొనుటతో బండీలయ్యేవి.
పక్షులను వేటాడడానికి ఒక చేతిలో
కర్రను, మరో చేతిలో డేగను ఉంచుకొని పోయే
వారు బోనులను ఉపయోగించారు.
హస్త కవచం, మాంసపు దండలు కల్గిన
గడలు, పరిసెనము (డేగకుచురుకు దనాన్ని
కల్గించే ప్రక్రియ) కట్టతాళ్ళు, వేటగాండ్రకు
కప్పని సరి. చిలుకలు, గోర్యంకలు, పావురాలు

వేటకు అవసరం. వేటకుక్కలకు మెదలో
గంటలు, తోలుపద్దెలుండేనట పర్షియా
దేశంలో తయారైన 'నూనూర' తి
ఎక్కువగా వాడేవారు, వేటకుండు తప్పక
ధరించి, చల్లదములు సంతరించుకొని, జట్టిలు
కట్టుకొని, దట్టిలలో పిడి బాకులు దోపుకొని,
దేగలతో వేటకు సిద్ధమై పోయేవారు (4-29,
30).

కా॥ పులియడు బూచిగాడు నురపోతుల
రాజనుమంతిగాడు చెం
గలువ నీపంగి ఖైరపుడు గత్తెర స-పగి
వెండి గుండు మ
లైం గుడి వాయువేగి చిటిలింగడు పాక్ష్యడు
వత్సనాథియే
కలముల మిత్తి గబ్బియనఁ గాగలవాని
గ్రహించి యుద్ధతిన్ (4-32)

అని పలుకకాలైన వేట కుక్కలతో వేటకు
పోయినట్లు చెప్పడం జరిగింది మునులతోయీలు
వలదులను బట్టే వలతును పట్టుకొని మంచి హుషా
రుగా. అడవులకు పోతుండేవారు
మగ అడు జింకల సయ్యాటలు, చీమలకై పుట్ట
లకు చీల్చి ఎలుగు గొడ్డు, పాములను వట్టి తిరు
దుప్పలు. అడవిదున్నల పోరాటాలు, తోడేళ్ళ
కాపులు, వీనిని తరిమే అడవికుక్కలు బెబ్బలు.
ఘంకారాలు, కాలిబోనులలో యిరికి వపిలించుకో
లేని ఋళ్ళమ్మగాలు కొండ గొట్టెల రక్తాన్ని
పీల్చే చిరుచిపులులు. వెదురు ధాన్యాన్ని తింటూ
పంటలను నాశమొందించు అడవి యేనుగు తో
అడవులు అలరుతుండేనట. అప్పుడు దొడ్డి వల
పన్ని, ఏగువ పొలిమేరలో దూరంగా పోగు లాకు
కట్టించి, అడ్డువలలు ఎత్తించి వలలు చుట్టుకు
నమరులైనబోయెనను నిల్చి, వారి వెనుక వేట

కక్కులతో ఉరుతొడ్డి వేటాడే వేట గాండ్రను నియమించి, అడ్డు పలుకు తొంగిన వానిని అక్కడి కక్కడే పదగొట్టించేవారు. కొండలపై వేటాడే జనాన్ని ఎక్కించి, దాడలను మూసేవారు. స దుల అప్రమత్తతగావిందే వాడు. దాగిన జంతువులను బయటకు రప్పించడానికి మధ్యం, దుందుబి మొనన వాయిద్యాలధ్వనులతో కల్లోలం పరచి పట్టుకొనేవారు. మారువేషాలతో మాటు వేసి సూకర సముదాయాన్ని నేంకూల్చేవారు. దిన్న కుక్కలతో ఉరుసులను వేదాడేవారు. బోయిన జాడను తెల్పుకొనిపోయి మార్గ వందిని పంట్రి కొం (అలాగు తెక్కు-వగం ఇనుపకట్ట)తో పొదిచి చంపేవారు.

ఇంక దేగవేటలో 'సాకువమనే దేగ కుందే డిని, 'సెంకట్టి' అనుదేగ చెయరు కాకిని, 'అణుజు' అనే దేగ పావురాయి, 'ఓరణ' మనే దేగ కల్లేటి పక్షిని, 'తో' దిగాడనేదేగ పూరేడును, 'జాలె' అనే దేగ లేతుకను, 'నేనగుమనే' దేగ కైజు పక్షిని, లగుడనే దేగ కొంగలను వేటాడి వట్టినట్లు తెలుస్తోంది. (4-58).

వేటానంతర కార్యక్రమాలు కూడా పెద్దన కవిత్వంలో కనిపిస్తున్నాయి. వేట అనంతరం చంపిన జంతువులను ఒక్క-చోటునకు చేర్చేవారు. వాని తోళ్ళను దీసి, మాంసపు తునకలను ఏర్పరచేవారు. పులుల మీసాలను కార్చేవారు. ఏనుగు కొమ్మలను, అందున్న ముల్లెములను సంగ్రహించేవారు. గోరోచనం, చమరచాలమును, నెమలి పురులను భద్రపరిచేవారు. ఆ తరువాత సెలయేళ్ళదరి వృషాంశీదకు చేడుతునేవారు. గరువుసేంలలో గుట్టలు చేసి, అండు అవిరిపట్టి కంపులే తుండా ఆవుతాకులను చరచి. మంచి మాంసాన్ని ఏరి, తార్క్యము, కందనకాయ (గుండె) క్రొవ్వ మొ॥

వాని మొత్తాన్ని ఆ గుంటలో నిండుగా క్రుక్కు-కండగం చింత కాణ్ణలనంతా పై వరచి, ఎసరుగా కందల నిండుగా ఉన్న లేడి నల్లను (నెత్తురు) పోసి, ఉప్పును సరిపడవేసి, కాపు కప్పేవారు. ఇంక పైన నీరాణునేణు పిడకలను దెప్పి, కాపుపై పేర్చి, నెల్లి కొయ్యలు, మేక పెండికలు కలిపి రగిలించి, మండించి, మెత్తబడు వరకును ఉడికించేవారు. ఆ తరువాత క్షణకజమందే నిప్పు లలో 'కర కుట్టు' కార్పడం, చట్రాలపై పెట్టి ముందు కాదేనికి (శివునకు) ని వేదించడం చేసే వారు. అనంతరం సమపాళ్ళలో విభజించుకొని వేటలో తొల్గాన్న తారందరునూ భుజించేవారు. తియ్యని నీళ్ళు త్రాగి విశ్రమించేవారు. మేలైన మాంసాన్ని పండ్లను రాజునకు అందించి నట్లు కూడా చెప్పబడింది. మిగిలిన మాంసాన్ని కావిళ్ళతో మోసినట్లు స్పష్టపడుతోంది. పెద్దన కవికి గల లోకపరిశీలనా దార్శనీకత ఈ సన్నివేశాలు పరమోదాహరణలు. ఇంతటి విశాల దృక్పథం కలవాడు గనుకే బిరుదైన గండ పెండేరమునకు తానే తగిన వాడై ఆంధ్రకవిలా పితామహుడాయెనన వచ్చును.

మనుచరిత్ర 5వ అధ్యాయంలో 15,16 పద్యాలలో పెద్దన వైద్యకాశ్రమ విజయాలను ప్రస్తావించడం జరిగింది. కాణ్ణ, బాంగ్రహ, ఊర్ధ్వంగ శల్య, దంష్ట్రా, జరా, వృషలనే ఎనిమిది చికిత్సలను వివరించడం జరిగింది. ఇటులనే రుచిహీనత వలన కలుగు దోషములు, తత్ఫలబధ బోషదానము కవి ప్రవచించడం గమనార్హం. ఆనాడు ప్రజలు కుంకుమ, సంపెంగ, మల్లె, చేమంతి, దాసాని ఇప్ప, మొగలి, గులాబి, జాజి, సురపొన్న మొదలైన పూల చెట్లను, ఆశోకము, గోరంట,

రక్తాశోకం మొదలైన ఇతర చెట్లను, కలువ, తామర మొదలైన నీటి పూలను నమాదరించినట్లు కూడ స్పష్ట పడుతుంది. (3-11, 28, 73 ప||లు) పక్షులలో చాతకములు, కోయిలలు, చిలుకలు, గోర్యంకలు, పావురములు, కాటుక పిట్టలు మొవి|| నాటి జనుల ఆదరాభిమానాలను చూపి గొన్నాయన వచ్చును. (3-19, 78) పెర్రియా దేశంలో మూత్యాల నగిషి పని చేయించు కొని ధరించినట్లు చీనా దేశపు వట్టువస్త్రాల ప్రత్యేకతలు గుర్తించినట్లు కూడా తెలుస్తోంది. ఇట్లే ప్రేపసెజ్జలు, దంతపు బరిణాలు కూడా వాడు చుండిరి. (1-78)

ఈ విధంగా ఆంధ్ర కవిత్వా పితామహుడు సమకాలీన సమాజపు రుచికి, అభిరుచికిని తగిన రీతిలో ప్రబంధమనే వినుత్ను, సాహిత్య ప్రక్రియను అందించడమే కాక, రాయల నాటి ప్రజల మనోభావాలను అద్భుత వర్ణనల ద్వారా చెప్పవచ్చును కేవలం మనోభావాలే కాదు సంస్కృతీ సంప్రదాయాలు, సాంఘిక జీవన పరిస్థితులు, ఆచార వ్యవహారాలు, ఉపయోగించిన వస్తు సామగ్రిని, శాస్త్రజ్ఞానాన్ని, సకలాన్ని, సమున్నతంగా అందించి, మను చరిత్ర అనే అద్భుతంలో నాటి సమాజాన్ని చాలవరకు దర్శింప చేశారని చెప్పవచ్చును.

కవిత్వము- విమర్శ

— కీ॥శే॥ సర్వేశ్వరయ తిరుమలరావు

(11-5-94 లేదీన తిరుమల రావుగారి జరణం సాహితీలోకానికి తీరనిది. వారు మహా పండితులు. వారి ఉత్తరాలు సుదీర్ఘంగా వ్యాసార్థాలు వుంటాయి. శివభారత దర్శనం, కన్యాశుల్కం నాటకకళ వంటి విస్తృతవిధాలు వారి పాండిత్యానికి నిదర్శనాలు. వారు రాసిన అమూల్యతరచిన నుండి కూర్చుండినది) శివలింగం

కవి కొత్తపుంత తనకుతానే తొక్కి-
ఉంటాడని అనుకోవడం సమగ్ర వివరాలను తెలుసు
కోకపోవడమే. ఒక్క కవి అంటాడు.

No bird has ever uttered a note
That was not in some first birds
throat
Since Edens freshness and mans fall
No rose has been original.

దీన్ని బట్టి తేలేదేమిటి : ఎవరూ కూడా సంపూర్ణంగా మూలపురుషులు కారు అని. గురజాడ రచనలు కొన్ని విశ్వసాహిత్యపు కోవలోకి చేరతాయి. రాయప్రోలు కవిత్వం ఎంత మృదువైనదయినా దాని కాయోగ్యత లేదనే నా విశ్వాసం. గురజాడ రాసింది జీవద్భాష. భావకవితా రచయితలు రాయప్రోలు నుంచి సోమసుందర్ వరకూ bookish language వారు కవిత్వంలో రెండు అంశాలుంటాయి. form రూపం, వస్తువు (content) రెండీ అభేదత్వం అద్వైతపుడే అది నిజమైన కవిత్వం అవుతుంది. వాల్మీకి శ్లోకానికి హృదయమే ప్రేరకం. గురజాడ కన్యాశుల్కానికి ఆయన హృదయంలోని అనుకంపే ప్రధానం

ఎలా చెప్పాడన్నది మేదా సంబంధి అంటాను. ఎండుకండే ఎలా చెప్పాడనే దాంట్లో, భావన, ఆలోచన, క్రాంతదృష్టి, ప్రవాళిక, సమ్మేళన శక్తి మొదలైన అంశాలుంటాయి. సునాయనంగా కవిత్వం చెప్పే వాల్మీకి కూడా ఎంతో ఆలోచించి కవిత్వం చెప్పే విధానంలో మేదా శక్తిని ఉపయోగిస్తాడు. హనుమంతుడు వెన్నెల రాత్రిలో లంకలో దిగిన వెంటనే ఉండే శ్లోకం చదవండి, మధువనంలో కోతులు చేసిన ఆగడపు శ్లోకాలు చదవండి. ఎంత design (ప్రవాళిక) వుందో తెలుస్తుంది. ఇదంతా మేదాసంబంధి. కళలో ఇది శిల్పం. ఇది వస్తువు అని అనుకోవడం విశ్లేషణ దృష్టి. కాని కళ మహాసమ్మేళనం అనే విషయం మరచిపోరాదు. 'బాల్య వివాహం చేయరాదు' చేసిన వారికి శిక్ష విధించబడును. అనే ప్రభుత్వ చట్టంలో రూపం మాత్రం వుంది. వీరేశలింగం ప్రహసనాల్లో రూపం, వస్తువు విడివిడిగా కనబడతాయి. గురజాడ కన్యాశుల్కంలో రూపం, వస్తువు అభేదంగా పర్యవసించాయి. ఉత్తమకళలో రూపం, వస్తువు అభేదంగా వుంటాయి. మధ్యమకళలో రెండూ హితమంగా వుంటాయి.

చల్లపల్లి-521126, కృష్ణా జిల్లా.

కవిత్వ తత్వాన్ని గురించి చర్చించి చర్చించి
అలంకారిక మతాన్ని పాక్షిక సత్యాలని బూట
కాని అనే నిర్ణయానికి వచ్చాను.

కవిత్వం అంటే ఏమిటో ఒక కొత్త నిర్వ
చనంచేయ ప్రయత్నించినాను. అభిద రక్షణ
వ్యంజనాది సాంకేతిక పదాలు మీకు తెలుసు.
అలంకారిక సిద్ధాంతములన్నీ రెండు వృత్తులమీద
ఆధారపడినట్టివి. నేను అభిదలోనే గొప్పకవిత్వం
వుంటుందనే భావం కలవాణ్ణి, ఈ విషయం మీద
నాకు గుంటూరు శేషేంద్ర శర్మకూ భేదాభి
ప్రాయాలున్నాయి. ఆయన అభిదను టిట్టి టిట్టి
కదకు గొప్ప కవిత్వానికి రామాయణంలోని జీవన్
భద్రాణి పక్కతి 'అనే ఉదాహరణం యిచ్చాడు.
కవిసేన మేనిఫెస్టోలో. ఇది అభిదకాదా అనడిగాను.
ప్రత్యుత్తరం లేదు. ఎక్కడెక్కడ గొప్ప కవిత్వం
వుందో అది అభిదలోనేవుంది. చూడండి. ఈ చమ
త్కారాలు చమన్మిరియాలూ ఎందుకూ ఈ
దృష్టిలోనే నేను అలంకారిక సిద్ధాంతాన్ని అవ
హేళన చేసింది. ఈ అలంకారికలు మహర్షులూ
మహాకవులూ అతి గొప్ప ధ్వని సిద్ధాంతాన్ని
వివేకకారుడు దుయ్యబట్టలేదా? ఆక నిరాశాది
ద్వంద్వాలు జీవితంలో వున్నట్లే కావ్యంలోనూ
వుంటాయి. గొప్ప కవిత్వ చరమాకాయం మానవ
హృదయ గుహలో ఆకాశ్యాతిని వెలిగించాలి.
నా కన్యాకుల్య నాటకకళను పై వాక్యంలోనే
ముగించాను. జీవన్ భద్రాణి పక్కతినే తీసికోండి.
థివిష్టర్ బ్రహ్మ, ఓరంజీవి బజరంగబలి అయిన
మానుమంతునికి జీవితం మీద ఆకపోతుంద్.
దాదాంతుంటాడు. కాని వాల్మీకి కవి వద్ద

బాబో వద్ద చావవద్ద మంచి కల్లుతుంది అంటాడు.
ఈ విషయం శేషేంద్ర తన మేనిఫెస్టోలో చక్కగా
పరిచించాడు మానుమంతునితో అనిపిస్తాడు ఎవరి
కోసం? థివిష్టర్లో వచ్చే నాకోసం మీకోసం
శోక భయ స్థానాల్లో క్రంగిపోయే అసంఖ్యాక
ప్రజల కోసం! ఎవట నిరాశ, దౌర్భాగ్యం
వర్ణించబడి ఉంటాయో అవే గొప్ప కవికలు.
రామాయణ, భారత భాగవతాలు తుది పుటవరకు
చదివితే ఒక అనిర్వచనీయమైన pathos ఆవ
రిస్తుంది. దాని వెంటనే ఒక hope వస్తుంది.
పామ్లెట్, ప్రొమీడియస్ బేండు, ఇలియడ్,
పారడైజ్ లాస్ట్, ఏంటిగన్ (ఇవి ప్రాచ్యుత్వ దేశం
సాంస్కృతిక రచనలు) వంటివి చదివితే pathos—
hope కలుగుతాయి. తాను కాలిన బూడిదనుంచే
పోసిక్స్ అనే పక్షి ప్రాణంతో లేచిందట.
అట్లే నిరాశ నుంచే ఆక వస్తుంది. అందుకే కన్యా
కుల్య నాటకం అంతగొప్పది అని నా అభిప్రాయం
మాంవల్లి, మాదాబు, మార్కగీతలు అందుకే ఆధుని
కాండ్ర సాహిత్యంలో అణిముట్టాయి. ప్రెంచి కవి
బాథలేర్ దువ్లె పుష్పాణ కం కవిర. వున్నది కావని
పంతుల సందుల్లో ఆక. ఉత్సాహం తొంగి చూస్తుం
టాయి. ఆస్కార్ వైల్డ్ వ్రాసిన డిప్రొఫండ్స్ అట్టిదే
వాల్మీకి శోకమే శ్లోమయిందనే అనందవర్ధనుని
వాక్యం మనసియం.

సౌందర్య తత్వం — ప్రవృత్తిలోనైనా సరే
సాహిత్యంలోనైనా సరే—ఏమిటి? ఒకసారి సుంద.
రంగా వుండేది మరొకసారి వికారంగా ఎందు
కుంటుంది? దీని ఆధిబౌతిక, రసాత్మక, మానసిక

విశ్లేషణాత్మక ప్రాతిపదికలేవి అనేదే నా విచారం. సౌందర్యం అనేది ఆత్మాశ్రయమా వస్త్రాశ్రయమా ఏదైనా సౌందర్య లక్షణాలేవి? ఆ లక్షణాలు బాహ్యలా, అంతరాలా? సౌందర్యం అనే భావన మంచిదా చెడ్డదా అంటే *value judgement* అన్న మాట. సత్యం, శివం, సుందరం అనే నీవాదమే వుంది. ఏమిటి దాని అర్థం? సత్యం అశివంగానూ, వికారంగానూ ఉండవచ్చు. శివం అసత్యంగానూ వికారంగానూ ఉండవచ్చు. సుందరం అసత్యంగానూ అశివంగానూ వుండవచ్చు. లేదా ఈ మూడు కలిసి పోయిన ఒకానొక స్థితిని విశ్లేషించి మూడు భాగాలుగా పేర్కొంటున్నామా? కావ్యం మనకు నచ్చుతుంది. ఎండుకంటే అది బాగుంది అంటారు. అందులో బాగున్నదేదీ? రసం, ఆలంకారం, రీతి, గుణం చమత్కారం, వక్రత్వం బాటిలి ఇట్టి లక్షణాలేవో ఉన్నాయంటారు. మధ్య ఆర్వాణ్య మధుర్యం ఉండాలంటారు. వార్టర్ పాటర్ సౌందర్యం వుండాలంటారు. మనవాళ్ళు ఆలంకారశాస్త్రమని అన్నారో దానిని ఆధునిక పాశ్చాత్యులు *Aesthetics* అంటారు. వికారంగా వుండేదాన్ని సుందరం అని ఎట్లా అనగలం? కూర్చుంటున్న వర్ణనను సుందరం అనగలమా? ముప్పాళ రంగనాయకమ్మ గారు అన్నారు. కావ్యానికి జీవితానికి సయోధ్యత లేదా? ఎండుకంటే జీవితంలో హెరమైన వాటివర్ణన కావ్యాల్లో చదివి అనందస్థానానీ ఉత్తర రామ చరితంలో గత చరిత్ర యొక్క చిత్రపటాలు చూచి సీతా దేవి మూర్చిల్లుతుంది సీతాదేవికి కళాపిపాస లేదా? సౌందర్యమూ వికారమూ ఒకే నాణెపు బొమ్మా బొద్దునులా? వికటము అనే వదానికి సుందరమైంది వికారమైంది అనే రెండర్థాలున్నాయి సౌందర్యం అనే వస్త్రాశ్రయమా, వ్యక్త్యాశ్రయమా? ఈ ప్రశ్న రస చర్చలోని రసం సామాజిక నిష్ఠమా? పాత్ర నిష్ఠమా? అనే దాని లావుంది.

ఒక గులాబి వుంది మారుమూల ఆడవిలో ఎక్కడో పెరుగుతుంది. ఎండి పోతుంది. దానికి సౌందర్యం ఉన్నట్లు లేనట్లు : నిన్నెవరూ చూడరే అని ఒక కవి థామస్ గ్రే వాపోతాడు. సౌందర్యం మనిషి నిర్మించుకున్న ఒక క్రయమా? విలువా? లేక ప్రకృతి నిర్ణయైన గుణమా? పాశ్చాత్యులు. *Truth, goodness and Beauty* అని ఒక్క గుక్కలో అంటూంటారు. మనవాళ్ళు సత్యం శివం సుందరం అని అంటూంటారు. ఇది మన శాస్త్రాల్లో ఎచ్చటుంది?

సౌందర్యంహరి ఉంది కదా? అండులో వున్న సౌందర్య తత్వమేమో చెబుతారా? రమణీయార్థ ప్రతి పాదక కల్పం కావ్యం అన్నారు. రామణీయ కళ అంటే ఏమిటి? రమ్యం జుగుప్సితం.... (తళిబువకం) రమ్యం అంటే ఏమి?

భౌతిక శాస్త్రానికి సంపూర్ణ ప్రమాణాలు లేవనుట సుష్టం. రసం, ధ్వని. ఆలంకారం మొదలైన కావ్యాను శీలనానికి పనికి వచ్చే. అంకాలే కాని ప్రమాణాలు కావు. కావ్యం స్వరః ప్రమాణం. కవి ప్రమాదాలను తానే నిర్ణయించుకుంటాడు. సాహిత్య తన జతరంలోని రసంలో తంతువులు చేసి గూడు కట్టుకుని ఒక మూల కనీ కనపడునట్లు కవి తను అర్జిత ప్రమాణాలలో కావ్యం దాగి వుంటుంది. సాహిత్య విమర్శనల్లో కావ్య నిష్పక్ష ప్రమాణాలు కవితా ప్రణాళికలు విడుదల పడతాయి. కాల దేశ పాత్రములు మారినా ఆభిరుచులు మారినా గొప్ప కావ్యములకు కొన్ని సమాన లక్షణాలుంటాయి. నేను సౌందర్యం అనే విషయం పై పెద్ద వ్యాసాన్ని వ్రాశాను. లాఠిలో వచ్చింది. కవిత్వం హృదయ సంబంధి. కానీ ఆధునిక శాస్త్ర దృష్టిలో మాస్తే అన్ని విధాలయిన *conscious activities*కు మేధస్సే మూలం. రాగద్వేషాలు

పుట్టు కొద్దినప్పుడు సీతా పరిత్యాగ పుట్టం చదివినప్పుడు మన గుండె కొట్టుకొని పేం పంజా కున్నందున కవిత్వం మృదయ సంబంధి అన్న శ్రాంతి కలుగుతుంది అలా కొట్టుకోమని చెప్పేసి మేదయే కనుక కవిత్వం కూడా మేదకే చెందుతుంది.

యగకర్త అనే ఆలోచనా ధోరణి సరయినది కాదని నా అభిప్రాయం. రాయప్రోలు కవిత్వం కాలాతీతం. రాయప్రోలు రొమాంటిస్టు, గురజాడ రియలిస్టు. రాయప్రోలు కవిత్వం మధ్యతరగతి మర్యాదకి చెందింది. గురజాడ చరితునికి చెందింది. రాయప్రోలు కవిత్వంలో ధ్యేయంలేదు (ఉండాని నా అభిప్రాయం కాదు) గురజాడ కవిత్వంలో ధ్యేయం ఉంది. అలాటి కవి రిపాక్క, నేటి పరిభాషలో సమసమాజం. రాయప్రోలు సంస్కార భావనే తెచ్చాడు. గురజాడ సహజభావను తెచ్చాడు. రాయప్రోలు దేశభక్తి ప్రావీణ్యం. బాగో శిశం. గురజాడ దేశభక్తి విశ్వగీతి, మానవ గీత. బిట్టన్ Song of man వంటిది, రాయప్రోలు కూడా గురజాడవల్ల ప్రభావితం చెనవాడే. కథలోగానీ గేయంలోగానీ నాటకంలోగానీ అధునికతకు గురజాడే అడ్డుడు.

రాయప్రోలు అమలిన శృంగారంకాని, బాపిరాజు శశికళ కాని, కృష్ణశాస్త్రి ఊర్వశి కాని దిగుమతి సరుకులే సుమా! భౌతిక ఆధారం లేని శృంగారం ఉండదు. కృష్ణపక్షం ఊర్వశి రోజుల్లో కృష్ణశాస్త్రి పులింగం. ఊహ ప్రేయసి శ్రీ లింగం. కృష్ణశాస్త్రి శ్రీవైష్ణవం మోజులో పద్మ తర్వాత ఆయనలో లింగమార్పిడి జరిగింది. భగవంతుడు నాయకుడు. కాను నాయక మీరాబాయి ప్రకారం సృష్టిలోని ప్రాణులంతా

నాయకలు శ్రీ కృష్ణు డొక్కడే నాయకుడు ఇదంతా ఆదేబో మధురభక్తి యట. సమ్మత్యారు లిట్టి భక్తితో వ్రాసినారట. సూఫీల భక్తి మన ఆస్య రుల భక్తిని పోలుతుంది చైతన్య మహా ప్రభు భక్తిని పోలుతుంది. సూఫీజం (ఇశాయీఖాన్, జలాలుద్దీన్ రూమీ) లో భక్తుడు పులింగం భగవంతుడు శ్రీ లింగం అట. మధు సూదన సరస్వతి కూడా మధుర భక్తిని గూర్చి వ్రాశాడు భగవంతునిపై ఆరోపితమైన శృంగారం అమలినమని, మానవపరమైన శృంగారం మలినమనుకోవాలా? గార్లస్ట్యూ శృంగారం ధర్మార్థ కామ మోక్షాలకు దారియని మన శాస్త్రాన్ని చెబుతాయి. ఇవి నమ్మేవాళ్ళకే లే-డి. మనస్సు చేత వాక్కుచేత కర్మచేత కణవికలం కాని శృంగారాన్ని రాయప్రోలులు ఎందుకు వెలగ బెట్టలేదు?

శృంగారం అనుభవాత్మకమయితే అమలినం ఎట్లా అవుతుంది? అందుకే physical basis లేనిది శృంగారమే లేదంటున్నాను. డాంటే కవికి బియాట్రెన్ ఫిజికల్ బేసిస్. హన్యాన్ని ప్రేమించే వాళ్లు బొద్దులు. గార్లస్ట్యూలోని శృంగారం అమలినం అని గృహ పరిధిని దాటిన శృంగారం మలినమని బౌద్ధయోగిక నిర్వచనం చేసుకుంటే సరిపోతుంది. Love thy neighbourను కొంచెం విస్తరించి love thy neighbours wife చేయకూడదు. అదీ పదిది. ఆలోచన కందనిదీ పాతువాడు. కందనిదీ దేన్నయినా తృణి. చాలి. ఆశారత్రయం కూడా పాతు వాదాలతోనే తత్వ వివేచన చేశారు. అనుభవం. పాతువాడం అనేవి మార్గదర్శక సూత్రాలుగా ఉండాలి.

చలఁ జీవితం - ఆధ్యాత్మికత

డా॥ డి. ప్రభాకరరావు

ధర్మ శాస్త్రానికి, వేదానికి, ఉపనిషత్తులకి అంశాలమైన భారతీయ సంస్కృతిలో చలం జన్మించాడు. చలం సరిగ్గా టుడుగు పుట్టినరోజునే అంటే 18-5-1884న మద్రాసులో జన్మించాడు. చలం పూర్వీకులు 'గంగరాజు' వంశానికి చెందిన సగోత్రీక్షులైన నియోగులు. చలం తల్లిదండ్రులు నిష్కల్లిన సనాతన సాంప్రదాయ భావాలు కల్గిన వారు కాకపోవటం వల్ల చలంపై వారి ప్రభావం అంతగా లేదని చెప్పవచ్చు. చలం చిన్నతనంలోనే తన తాతగారైన గుడిపాటి వెంకట సుబ్బయ్య గారికి పరిపూర్ణంగా వెళ్ళాడు. చలానికి బాల్యంలోనే ఉపనయనం జరిగింది. సంధ్యావందనం, జపతపాలు మొదలైన వాటిని నిష్ఠతో ఆచరించాడు. ఆ పట్టుదలతోనే రామాయణ, భారత, భాగవతాలను ఇతర ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను చిన్న వయస్సులోనే చదివాడు. యుక్త వయస్సు వచ్చేసరికి వివిధ మతగ్రంథాలను చలం చదివి వాటిని పేతు వాద దృష్టితో తర్కించటం మొదలు పెట్టాడు.

చలం స్కూల్ ట్రైల్ చదువుతున్న రోజులలో ఆయన జీవితంలో కొన్ని సంఘటనలు చోటు చేసుకొన్నాయి. అవి 1911లో రంగనాయకమ్మతో

చలానికి వివాహం జరగటం, ఆ తర్వాత కొద్ది రోజులకే వలం కాకినాడ కళాశాలలో ప్రవేశించి, ఆ కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ మహర్షి వెంకటరత్నం నాయుడిగారి స్ఫూర్తితో 'బ్రహ్మ సమాజం'లో చేరటం జరిగింది. అందుకే చలం నాయుడి గారిది గురించి తన స్వీయచరిత్రలో ఇలా అంటాడు. 'రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు గారంటే నాకు భక్తి, ప్రేమ, గౌరవం. ఆయనవల్ల నా జీవితం నైతికంగా ఆధ్యాత్మికంగా చాలా ఇన్ ఫ్లూయెన్స్ అయింది' దీనివల్లనే ఆయన హిందూ సమాజంలోని సనాతనాచారాలను ఖండించి ఏకేశ్వరోపాసనకు కట్టుబడ్డాడు.

చలానికి అయిదుగురు సంతానం. ఆధ్యాత్మిక విషయంలో చలంపై తన తండ్రి ప్రభావం ఎంత వరకు ఉందో, చలం ప్రభావం కూడా తన పిల్లలపై అంతే ఉందని చెప్పవచ్చు. అంటే పిల్లలకు పూర్తి స్వేచ్ఛా, స్వాతంత్ర్యం ఇచ్చి వారితో ఒక స్నేహితునిగా ప్రవర్తించేవాడు చలం. దీన్ని బట్టి చిన్నతనంలో చలం అభ్యసించిన ఆధ్యాత్మిక భావాలు, తన పిల్లల్లో ఏమాత్రం లేవనే చెప్పవచ్చు. అయితే

యానివర్సిటీ ఆఫ్ హైదరాబాద్, గట్టబొలి, హైదరాబాద్-500 134.

ఆయన కుమార్తె సౌరిన్ మాత్రం ఈశ్వర సాక్షి
కార్యం పొందింది.

బ్రహ్మ సమాజ సిద్ధాంతాలకు, వాటి కార్యక్రమాలకు ఆంధ్రదేశంలో బ్యాటి లభిస్తున్న రోజులవి. చలం బ్రహ్మ సమాజ కార్యక్రమాలలో పగలు రాత్రి నిద్రాహీనాలు లేకుండా నిర్విరామంగా సేవ చేస్తున్నాడు. ఆ సమయంలో చలం పెద్దకుమార్తెనైన రవి బ్యాటి గ్రస్తుడవటం జరిగింది. రవి అంటే చలానికి ఎంతో యిష్టం. ఎందుకంటే చలం విశ్వవిద్య రవీంద్రుని సాహిత్యాన్ని చదివి, ఆ సాహిత్యానికి ఆకర్షింపబడి తన మొదటి సంతానమైన కుమారునికి 'రవి' అని పేరు పెట్టుకోవడం జరిగింది. అయితే రవి ఏడవ యేటనే మరణించాడు. రవి మరణంతో చలం జీవితం ఆంధ్రా తమిళ మయింది అప్పుడే ఆయన దేవుడు లేడంటూ నాస్తికుడుగా మారాడు, తర్వాత కొంత కాలానికి బ్రహ్మసమాజంతో ఎవరి ద్వారా తనకు పరిచయం ఏర్పడిందో, ఆ నాయకుగారితో భేదాభిప్రాయాలు రావటంతో చలం బ్రహ్మ సమాజంతో తెగతెంపులు చేసుకోవటం కూడా జరిగింది ఈ సంఘటనలలో చలం నాస్తిక భావనకు లోనై జీవించాడు. 'ఈశ్వరా! మాపట్ల నువ్వు ఉన్నావని దైర్ఘ్యంతో సత్యం కొరకు లోకాన్ని దిక్కురించి ఏకాకులమై నిలిచాం. నువ్వు వాడిలావా మమ్మల్ని; నువ్వు లేవు. ఉంటే ఇట్లా వాడలవు మమ్మల్ని,' అని దైవాన్ని విమర్శించాడు.

ఈ సమయంలో చలం మతాన్ని, మత గ్రంథాలను, మతానుయాయులను విమర్శించటం కూడా జరిగింది. 'ఈ రుషులూ, బైబిల్ గులూ, నేదాంతులంతా అప్రయోజకం అని మతాన్ని

ఆదరించే భక్తులను విమర్శించాడు. భక్తితో పాడుకు పొయిన బ్యాపార నాగరికతలోని లోపాలను ఎత్తి చూపాడు.

'Half Sentiment, Half Superstitions, and Selfishness.

హరనాథ్, సాయిబాబా, రమణ మహర్షి,
నేనిస్రాను పుచ్చుకో
నేనడిగింది ఇచ్చుకో
కాకపోతే నువ్వెందుకు
నేనడిగిందానికి,
నీకు నేనేమివ్వాలి?

భోజనాలూ, స్తోత్రాలూ చాలా ఇంకా
దానాలు, సంకర్షణలూ మొక్కు బళ్ల కాలాలూ
బయ్యగా వుండే నాకు కావలసింది తీరా చేస్తాడో
చెయ్యడో

పని జరిగితేనే fees
మొగుళ్ళని బతికించి, జుట్టు నిలపెడితే
ఆ జుట్టుని నీకిస్తా,
సజావుగా, తెలివిగా వుంది జేరం!
దేవుడా నువ్వు వుంటే

నీ భక్తుల్ని చూసి ఎంత నీగ్గ పడుతున్నావో

అని డబ్బుతో ముడిపడి పయనించే భక్తి కత్తలం
లోని మౌఢ్యాన్ని చలం ఎత్తి చూపించాడు.

మానవుడు ఎప్పుడో కష్టాల్లో ఉన్నప్పుడు
కరిష్కార మార్గం కోసం దేవుడిని ప్రేమకోవటం
జరుగుతుంది. అటువంటి సమయంలో పరిష్కార
మార్గాన్ని చూపమని ఏ దేవుణైనా, ఏమతానైనా
చలం విమర్శిస్తాడు, 'లోకంలో ఈ బాదకి, మృత్యు
పుకీ, అర్థం తెలియజెప్పించడా ఏమరమూ యేమీ
విజ్ఞానం ఇవ్వలేదు. పూరికే చెప్పడం కాదు. మన

Reason నిచ్చి బెనని వొప్పించాలి. ఆ పని చెయ్యబడి. యీ మతాలు మనష్య జీవితానికి అనవసరంగా వచ్చిన వీడలు. ఉత్త మూర్ఖత్వానికి ద్వేషానికి కారణాలు' అని విమర్శిస్తాడు.

ఈ విధంగా రవి మరణంతో నాస్తికత్వం చలాకి కొంతకాలం తర్వాత దీక్షితుల చేయూతతో భగవాన్ రమణ మహర్షి దర్శనం కుగటం, అదే సమయంలో తన కుమార్తె సౌరీస్ ఈశ్వర సాక్షాత్కారం పొందటం, చలంలో ఆస్తికత మీద షరం పిశ్వాసం ఉలిగించాయి. 1936లో దీక్షితుల అధ్యక్ష్యంలో చలం భగవాన్ రమణ మహర్షి ఓర్కనానికి వెళ్ళటం జరిగింది. భగవాన్ పాదాల ముందు ఆత్మార్పణం చేసుకొంటూ 'నాకేమైనా రానీ, రాకపోనీ ఈశ్వరుడు మాత్రం సత్యం ... నాలో మార్పు, మార్పు, అంటారు నాలో మార్పు ఏమిటో ఏం జరిగిందో నాకు తెలియదు. నాకు మాత్రం విశ్వాసం ఈశ్వరుడు ఉన్నారు. భగవాన్ ఉన్నారు,' అని భగవాన్ కొనియాడాడు. ఈ విధంగా దీక్షితుల ప్రభావం, తనకుమార్తె సౌరీస్ ప్రభావం, రవీంద్రుని కవిత్వప్రభావం వల్ల చలం ఆధ్యాత్మిక జీవితంలో మరల అడుగు పెట్టాడు. జీవితాన్ని ఈశ్వరాంకితం చేసుకొన్నాడు చలం.

భగవాన్ రమణమహర్షి సాహచర్యం లభించటంతో చలం భక్తి పాఠవశ్యంలో తేలియాడాడు. ఆ సమయంలోనే విగ్రహారాధనకు బోలు చేసికొన్న ఆధ్యాత్మిక కావాల్లు త్రాయడం జరిగింది. అవి విన్నపాలు, నివేదన, యశోదగీతాలు సుఖ మొదలై నవి.

'నేను నువ్వు విన్నట్లా విడుస్తాను?

హృదయంలో కట్టేసుకున్నావుగా, ఎట్లా వెదతాను?

అంటే నమ్మాను సీదోగమాటలు

ఎక్కడ ఉన్నావు? అని ఈ విధంగా దేవునికి విన్నవించుకొంటాడు. పరమాత్మ దర్శనానికి అట్లాడే మనస్సు, అతృత ఈ నాళ్ళలో సృష్టమౌతాయి.

చలం తన సుధాకాశ్యాన్ని కూడా ఈశ్వరాంకితం చేశాడు. 'నానుధా కావ్యం వేదాంతం గాదు, అది దుఃఖాలతో; వేదన అనందాశ్రవులతో కూడిన జీవితసారం'' అని దుఃఖితులు, దీనులు, ఉన్న ఈ లోకంలోనే గర్వాంధులు పదవీ వ్యామోహ పీడితులూ కూడా ఉన్నారని బాధపడుతూ, దీనులను గూర్చి శిలా అంటాడు.

'దుఃఖవంతులారా, రండి

మీ ఆర్తి నార్పుతాము

దీనులారా, కుంగిపోకండి

మీరు ధన్యులు

బీదలారా, సాదులారా రోదించకండి

స్వర్గ రాజ్యం మీది

గర్వంధులారా, పరహింసా ఉన్మత్తులారా

ఐశ్వర్య పదవీ వ్యామోహ పాషాణ

హృదయలారా

దైవమున్నాడని మరువకండి'

అని దీనులకి, పేదలకి ఆశయాన్నిచ్చాడు, పదవీ వ్యామోహ పీడితులను హెచ్చరించాడు.

యశోద గీతాల్లో కూడా భగవంతుని సాన్నిధ్యాన్ని గురించి వివరించబడింది. దీనిలోని పాత్రలను చలం సంతకాలుగా నిలిపి రాయటం జరిగింది. ఏ విధంగా నంటే యశోదాదేవి చలానికి సంతకంగా, కృష్ణభగవానుడు రమణ మహర్షికి సంతకంగా తీసుకోవటం జరిగింది. తల్లి, తనయులుగా

బానించి చలం ఆధ్యాత్మిక సాధనలో నిమగ్నమై
మాతృత్య స్థానాన్ని, ప్రాధాన్యాన్ని ఉన్నత శిఖ
రాల సరిరోహిణిజేస్తూ యశోదా గీతాంసు భగవాన్
రమణ మహర్షి సాదా ముందుంచటం జరిగింది.

నివేదకలో తూదా చలం భగవాన్ కి తన్ను
తాను అర్పించుకున్నాడు.

'నాకింక వెనక తోవలేదు,

తోవ తప్పి పోయానను...

నీలో తప్ప నాకు వేరే చోటులేదు

నీ ఆలింగనంతో తప్ప నాకు కాంతిలేదు'

అని చలం అన్నిటిని వదలి భగవాన్ రమణ
మహర్షిని చేరుకొంటాడు.

ఆదే విధంగా చలం తన ఆధ్యాత్మికత
కొరకు కొన్ని మత గ్రంథాను అనువాదం
చేయడం జరిగింది. తన కుమార్తెయైన సౌరీస్
దైవాత్మ రూపంలో కనిపించి బైబిల్ ను అనువాదం
చెయ్యమని కోడలం. బైబిల్ లోని కొన్ని సువార్త
లను 'శుభ వార్త' అనే పేరుతో చలం అను

వాదం చేసి క్రైస్తవ మతం ఎడమ కూడ తన
గౌరవాన్ని చాటుకుంటాడు. దీనితో పాటు ఇంకా
భగవద్గీత మొదలైన వాటిని అనువ
దించటం జరిగింది. భగవద్గీత అనువాదం
గూర్చి ముందు మాటలో ఈ విధంగా అంటాడు
చలం. "సంస్కృతం గాని, వేదాంతంగాని, ఏమి
తెలియని నాకు భగవద్గీత నిగూఢాధ్యాన్ని బోధించి
రాయించాడు ఈశ్వరుడు" అది ఈశ్వరుని యెడల
గల తన నమ్మకాన్ని చాటుకుంటాడు.

ఈ విధంగా చలం ఆధ్యాత్మిక జీవిగా
జీవించటానికి అతని వెనుక ఎంత మంది
సంఘ సంస్కర్తలు, ఋషులు, సాహితీ పేర్తలు,
హిందూ, ముస్లిం, క్రైస్తవ మత సిద్ధాంత గ్రంథాలే
కాక, ఎన్నో శక్తులు పనిచేయటం జరిగిందని చెప్ప
వచ్చు. ఇన్ని శక్తులు చలం ఆధ్యాత్మికుడిగా మార
టానికి పని చేసినవృద్ధికి తన దైన ఆధ్యాత్మిక
మార్గాన్ని భావితారలకు అందించే బృహత్ వ్రయా
త్నం చేయలేక పోయాడని మంఃవరంగా
చెప్పవచ్చు.

కవిత్వం

రామ బాణము

తృతీయ సర్గము

— ఊట్టు కొండయ్య

ఈశ్వరేచ్ఛ యొకం దాశ్రయించి నామ
రూపముల నొకనాడు నరుండెరుంగ
కుండ నొక్క పిట్టయు నెరుంగకుండు వేళ
వెడలె సిద్ధాశ్రమము గగుర్పొడువ పుడమి,

ఆనడికి రేయి నిశ్శబ్దమందు జగతి
తిమిర కంబళి గప్పి నిద్రించు తరిని
హరిని చాల్చు గరుత్మంతు డనగ నరిగె
నీశ్వరేచ్ఛాధరు డొక మునీశ్వరుండు

మై మరచి తాను నిద్రానిమగ్నయైన
మేలుకాంచి విడ్డడు తన మీద నాడ
నతని పదములు ముద్దాడు నమ్మవోలె
నరుగడుగునన్ మునీశు ముద్దాడె నవని.

అడుగుల శబ్ద మాసుర భయాన్వితదాఢిని వెన్నువట్టు న
ట్లుడుగక మ్రోసి, యేకలయ యొప్పగ నెల్లెడ మారుమోగ న
య్యడవుల వాగులన్ నదుల న్నిది తటాకములందు, మౌనివ
డు చనె తారకాగణము రోచుల పూవులు కుమ్మరింపగన్.

4-1-123/1, మోతీసింగ్ స్ట్రీట్, సుల్తాన్ బజార్, హైదరాబాద్-195.

26 : ప్రవంతి సెప్టెంబర్ '94

వెలుగు దివియ వడువున, కా
 ద్వలమున వెల్లాపు పరచు పగిది, సరసి
 జలముల హంసము వోలెన్
 కల నిదుకన్ వలెను మాని నడచెన్ రేయిన్.

5

ఇట నా బ్రహ్మమయుం డరణ్యమున ని శ్లేశాకి యై మిణ్ణురల్
 తడిదా దర్శనమిచ్చి మున్నెగుర, స్రోతస్సామ్యుడై సాగిపో
 నట సిద్ధాశ్రమ వాసు తాయతిముని స్వాధ్యాయు లంతంత నా
 క్కట మేల్కొంచిరి వేగునన్ గురు నమస్కారార్థులై చయ్యనన్.

చనియట కన్గొని శూన్యశ
 యన మాశ్చర్యాల్లి మగునై యాశ్రమమె
 ల్లను వెదకి వేసదుచు, యును
 రనుచున్ జేరిరి శివాయ కుటీరమునన్.

7

వేగునలేచి శుద్ధుడయి వేగిర మయ్యెడ యోగనిష్ఠలో
 తూగు గురుండు సుస్థిరత తో చెడు నా స్రరణమ్ము నేడు దు
 ర్మోగముబట్టి రిక్తమయి యోటు వడెన్ విధి చేతనంచు నా
 కాగల లోకనాయకు లకంపిత దై రుద్రులు పల్కిరందరున్.

గురుచరణ పూజనమ్మన
 తరించు సంపెగల చెవుల ధరియింపని వా
 సరమాయే నేడు గంధ
 మ్మిరవొందని సుమము వోలె నిది యనిరి మునుల్.

9

సంయమము జీల్చి యెగయు బాష్పములు సజ్జు
 మోష బాహ్యాజగత్తు వ్యాకుల మొనర్చు
 సంయమము క్రింద పారు బాష్పము లదృశ్య
 మానములయి మహికి తోచు లేనియట్లె.

10

వారిముఖ ప్రసన్నతల వర్తిలు హాసము వెన్క పేర్మిర
 త్తారని కూర్మలెయ్యవి వ్యరాగ్నుల రేపె నెవండెరుంగు? గం

భీరులు వారలంత నుపవిష్ట సమాహితౌచు నాశమా
చాత శివార్చనా విధులు సల్పిరి శంకరశిల్ప సన్నిధిన్.

11

అపుడు దైవ పాదద్వయ మంటియున్న
తాళపత్రమ్ముగని యొక్క తరుణియొగి
కన్నుదోయి జల్లెడంతగాగ నరచె
నదిగో: గురులేఖయని యెల్ల రబ్రమంద.

12

అతడా పత్రముగాంచి దక్షిణ కరమ్ముల్లలనన్ సాచి, సం
చిత భక్తి ప్రతిపత్తి పెల్లుబుక దానిన్ చేత గీలించి, తో
షితులై శోతలు సాధువాదములు వర్షింపన్ పఠించెన్, ప్రశో
షిత తెలమ్ముగు నంద దీపకలికా స్నేహమున న్నిమ్మెయిన్.

13

నాయనలార: నా హృదయనందనులార: వసుంధరాశివ
శ్రీయతులార: తోకహిత చింతనులార: సహవ్రతాత్ములా
ర: యతివర్ణులార: శుభమయ్యెడు నేనిట లేమి దైహిక
మ్యేయగు, నా మన మ్మిచటనే కల దాశ్రమకేక యట్టులన్.

14

నాకయి యన్యేషింపం
బోతుడు, నను వెన్న దింప బూనకు, దిదియే
మీకాన మరలు వరకున్,
లోకమయుడు తోడురా కలుగునె భయంబుల్.

15

నా పరోక్షము సాధనకు తపశ్చర్యకు
బాధకమ్ముగునను భ్రాంతిలేదు
తండ్రి యంతైన పుత్రకు లట్టిదులు యథా
క్రమ నిత్యనైమిత్తికము లెడపరు
లోకకుదైశ్చర్యలోలుపరను మించు
తప మేయుగమున నెత్తరిని లేదు
పరమేశ్వరుడు దయాపరుడు నా జన్మము
చరితార్థ మొనరింప సరకు గొనియె

ఇదియె మూడిన దౌర్భాగ్య మిలకు నేడు
 దీని యువశమరమస్మదీమధమ్మ
 మఖిల జనతాగ్రగాములమైన మనకు
 సర్వభర్తములును దీని సాటి కావు.

21

ఇదియె మదాత్మలో కలుగు నీశ్వరునానతి, సానుకూలతన్
 పదిలమొనర్చు దానికి ధృవమ్ముగ నాశదె యెందు నండు తో
 యెద, విజయమ్ము తోడుకొని యే యిటవచ్చెద, స్వస్తి మీకనన్
 చదివెయు వర్చి, శ్రోతలట శిల్పములైనటు లాంకింపగన్.

22

అరదె నాశ్రమకేకి యయ్యరుణు జూచి
 పండు బుద్ధి కౌండకులెండు లెందనంగ
 విడిచి తన్మయత్వము లేచి బిలబిలమని
 యచ్చోటు వాసిరి వారు కాల్యములుదీర్చు.

23

నడచిరి, యేడు దినుదినమ్ము గురుండు చనంగ మున్ను వెం
 బడివనుచున్న యట్లు ముని పాదగతిన్ కనులొప్పగించి యే
 గెడునటు లొక్క భ్రాంతి యెసగెన్, పరికింప వివక్తులందు నె
 య్యెడను నిజమ్ముకంటె భ్రమమే కదవా నైవ మట్లు తోచెడిన్.

24

తోయావ గాహమ మాపుడున్
 పాయదు తన్నాయ వారి భావన నర్త్య
 మీయు నెడ కర్మసాక్షికి
 దోసిట బ్రహ్మర్షి మూర్తితోచె జలములన్.

25

కుతప మప్పుడు భిక్ష కోరకయి పరిసర
 పల్లిలందు భ్రమించు పట్ల గృహిణు
 లయ్యలారా! సేమమా గురునకు నని
 వందనములు చెప్పి వంపునపుడు
 గురు కీ వ్యంజనము రుచి చూపుండని
 యొక యమాయిక మార యొసగి నపుడు

సత్యమాడుటను నసత్యమాడుటను మె
చృక మౌన మందహాసమున మరలి

చరణయుగళ మభ్యాసవశమ్ము చేత
నాశమము జేర్చ శుద్ధులై యమ్మునీంద్రు
లంత బొమ్మలు కుడుచు నట్లారగించి
రందరును నాగురుసమక్షమందు వోలె.

26

వారు గురుబ్రహ్మమయులు
నారూఢ ధ్యాన యోగులై బాహ్య జగ
మ్రోరగిల కుండలీ డి
వ్యారోహణ మనుభవించి రంద రచలులై.

27

మూడు కవితలు

అడిగోపుల వెంకటరత్నం

సంక్లిష్టమే ఉత్కృష్టం

కవిత అర్థం కానీకు
కవిని పాఠకుడు తూకం వేస్తాడు
వస్తువు మర్మం తెలియనీకు
చెక్కిన శిల్పం నిగ్గు తేలుస్తాడు

అప్రమత్తం సుమా

నత్రా నడుస్తూ వుండు
కాస్త విశ్రాంతి తీసుకుని
నిన్ను కలుస్తాను.

ఉరికదంపుడు

గంట సేపు ఉపన్యాసం పొగిండి
ఒకసారే వని చేసిన మైకు
ఒక్కమాటనే ప్రసారం చేసింది
అదొక్కటే మంచి మాటేమో.

నాగార్జున యూనివర్సిటీ, గుంటూరు-522510.

సెప్టెంబరు'94 : స్రవతి : 31

కథనీతి

తెలుగు కథ

సొల్యాషన్

డా॥ జి. ఉషా లావణ్య

క్లాసు ముగించుకొని, హడావుడిగా బుజానికి
టేగ్ తగిలించుకుంటూ బయలుదేరింది వింధ్య.
బయట ఆమె భర్త స్కూటరు స్టార్ట్ చేసి ఆమెకోసం
చూస్తున్నాడు.

కారిడార్ లో ఎదురుపడింది షీం.

'గుర్తుందా? రేపు పార్టీకై నా రావాలి కనీసం',
అంది ఆమెను నిలదీసి.

'ఓం! అవునుకదా' కాని షీలా ఇంటి నుంచి
బందువులు. వాళ్ళని వాళ్ళ మానాన వదిలేసినావటం
.... మాత్రంగా కోవగించుకుంటారేమో''

"ఎంత అరగంట. పూజకాగానే వచ్చేద్దరు."
మొహం కాస్త చిన్నబుచ్చుకుంటూ అంది.

"అదికాదు షీలా మాయిల్లు ఎంతదూరమో
తెలుసుకదా, ఎంతలేదన్నాగంటపైనే వడుతుంది.
మియింట్లో గంట....అరగంట ...మేం ఇల్లు
వట్టించుకోకండా తిరుగుతున్నాం అనుకోరా?"
నవ్వుబెరుగుస్తూ అంది వింధ్య.

ఉద్యోగాలు చేస్తూ వచ్చిన బందువుకి
కావల్సినవి ఏలోపం రాకుండా చూడటం ఎంత
కష్టమో అనుభవించిన వాళ్ళకి తెలుస్తుంది—అదే
నను యా ని కి యింట్లో మనిషి లేనప్పుడు,
పున్నవాళ్ళు అనారోగ్యంతో బాధపడే వారు
అయినప్పుడు.

"ప్రేమ చేస్తాను." అంది చివరకు వింధ్య,
షీంను మరి చిన్నబుచ్చడం యిష్టంలేక.

ఊరికి దూరంగానే అయినా మంచి డెవలప్ మెంట్
ఏరియాలో యిల్లుకట్టుకున్నారు— ఇల్లు బ్యాటీ
పార్లరు ఒకేచోట వుండేలా. ఉదయం గృహ
ప్రవేశం అయ్యేక ముఖ్యమైన వాళ్ళకు మాత్రం
టోజనాలు ఏర్పాటుచేసి, సాయంకాలం పార్లర్
ఇనాగరేషను—పార్టీ పెట్టుకున్నారు. ఆ పార్టీ
విషయం తన కొలీగ్స్ కి మరోసారి గుర్తుచేయటం
కోసమే వచ్చింది షీల. అయితే స్కూలు వుండటం
వల్ల ఉదయంపూట వెళ్ళటం కుదరదు అనుకున్నారు.

పి.జి కాంప్లెక్స్, దక్షిణ కారత ఫాండ్ ప్రచార సభ, శ్రీరథాబాదు, హైదరాబాదు-500 004.

ఆందరూ. సాయంకాలం పార్టీకి వెళ్ళాని నిర్బంధించుకున్నా స్టాఫ్ మీటింగ్ లో బాగా ఆంశ్య అవటం వల్ల తిన్నగా యింటికి వచ్చేసింది వింధ్య, అమరువాడు, ఇల్లు చేరుకునే సరికి ఆమె ఆడపడుచు ప్రతిమ అందరికీ కాఫీలు తీసి యిస్తోంది. అన్న గారింట్లో ఆడపడుచులా పెత్తనాలు చెలాయించాలనుకోడు ప్రతిమ. అటు పంటపనిలో సహాయ పడుతూనే యిటు పిల్లలకి ఏదో ఒకే వ్యావకం కల్పించి అడుపు చేయటంలో మంచి నేర్పర్చి. పిల్లలు కూడా నెమ్మదస్తులే. అనవసరంగా పేటీలు పెట్టుకోవటము ప్రతి దానికి చిండులు వేయటము, సతాయించి సతాయించి తమ పనులు సాధించు కోవటము లాంటిది చెయ్యరు. ఒక్కచో వాళ్ళకి ఓపికగా నచ్చ చెప్పి ఒప్పించే ప్రతిమతీరు నిజంగా వింధ్యకు అశ్చర్యం కలిగిస్తూనే వుంటుంది.

ఆమె కయితే స్కూలు నుంచి వచ్చిరాగానే పిల్లల ద్రవ్యముల మార్చించి, కావల్సినది చూసి, వంట ఆది అయ్యాక హోమ్ వర్క్ చేయించి ఆకర్షాత బండెడు పుస్తకాలు కరెక్టుకు ముందేసుకునికూర్చి వాల్చి రాజులము, టిబెట్ నోట్సు తయారు చేయటం యిలా వైరాన పడుతుంటే పిల్లలు ఒక్క మాట అతిగా మాట్లాడినా రెండు తగిలించాలనిపిస్తూ వుంటుంది. ఉదయం నుంచి అరేచి అరేచి పాఠాలు చెప్పొచ్చి యింట్లో యిలా వాడలాడుకునే పిల్లలకి నచ్చ చెప్పే ఓపిక ఆమెకు వుండదు.

పిల్లల్ని పెంచటం నిజంగా బాధ్యతతో కూడిన పనే. ఆ బాధ్యతను సక్రమంగా నెరవేర్చు గలం అనుకున్నవాళ్ళే పెళ్ళి పెటాకులు చేసుకోవడం వుత్తమం. అలా అనుకుంటాంగాని సమస్య అదొక్కటే కాదు కదా; తన కొత్తగి సీత విషయమే తీసుకోవచ్చు. జరగాల్సిన వయసులో పెళ్ళి జరిగ లేదు. ఇప్పుడిక జరుగుతుందన్న నమ్మకమూ

లేదు. దానితో స్కూల్లో మిగత ఆధ్యాపకులను ఆకర్షించాలని నిరంతరం ఆమె వడే తావత్రయము. అందరూ ఆమె గురించి అనుకునే మాటలు— చాలా ఆనవ్యా కరమైన పరిస్థితి అయినా అన్నీ తరిస్తుంది. —అది అన్నీ జీవితంలో ఒక భాగమే అన్న కొత్త ఫిలాసఫీ కావచ్చు.

ప్రతి మనిషి జీవితం లోనూ ఏవో లోటు పాట్లు వుంటూనే వుంటాయి. సర్దుకు పోవటంలోనే అనందం వుంటుంది.

“వదినా, నీకు పోను” ప్రతిమ కేకతో ఆలోచనం నుంచి బయటపడి చేతున్న పనిని వదిలి వెళ్ళింది వింధ్య.

ఏమిటి, రావటం లేదా? “షీల స్వరం కాన సీరియస్ గ వినిపించింది. దాన్ని అలకగా తీసుకుంది వింధ్య.

చిన్నగా నవ్వి నచ్చబెటుతున్న రోరణితో “చెప్పాను కదా షీలా, రేపు మా వాళ్ళంతా వెళ్ళిపోతారు. ఆ తర్వాత వస్తాం. ఈ రోజే రాకపోతేనేం,” అంది.

“ఈరోజుకి రేపటికి లేదా లేదా?” సాగదీసింది.

“అలా అని కాదు...”

“మీ వారున్నారా? సేనడుగుతాను...”

ఈసారి గట్టిగానే నవ్వింది వింధ్య.

క్లయింట్స్ తో మాట్లాడుతున్న మహేంద్రకి కబురు పెట్టి కిచెన్ లోకి వెళ్ళింది. కొంచెం సేవయాక ఆమె వెనకే వచ్చాడు మహేంద్ర.

‘ఏమిటి? మీ ఫ్రెండు అంతగా అడుగుతోంది? ఎలా? తనకూ కేన్ డిస్కంషన్ వుందన్న అర్థం స్పూరించేలా అన్నాడు.

'నేను చెప్పాను....ఫీలవుతోంది'

'నీ వంట ఎంత వరకు వచ్చింది?'

'అయిపోయిందే!'

'ఆవిడ ప్రతిమను కూడా తీసుకురమ్మని గట్టిగా చెప్తోంది. అందరం ఆలా కాసేపు తిరిగి వచ్చినట్టు వుంటుంది. వెళ్తామా పోనీ?' మొహా మాటంగా అన్నాడు.

ఏడు దాటి పోతోంది. వంటలు కనీసం పిల్లలు తినటం అయినా పూర్తయితే పెద్దవాళ్ళు ఎలాగో సర్దుకుంటారు. కాని తయారయే సరికే ఎంత లేదన్నా ఎసిమిడి దాటుతుంది. ఇక వెళ్ళేదెప్పుడు? వచ్చేదెప్పుడు? పిల్లలకి ప్రతిమకు బట్టలు పెట్టాలనుకున్నారు. ఆ షాపింగ్ వని అలాగే వుంది. వ్రయాణానికి పిల్లలకి జంతుకలు సున్నుందలు చేసే వని కూడా పెట్టుకుంది. ఎప్పుడికి అవుతాయి ఈ వన్నీ!!

'నేనుంటలే వదనా, వాళ్ళతో పెద్ద వరివయం కూడా లేదు నాకు. పీరు వెళ్ళిరండి' ప్రతిమ అంది

'వద్దలే అందరం వెళ్ళి త్వరగా వచ్చేద్దాం. మీరు తయారుకండి' అన్నది తన క్లయిండ్స్ ని ప-పించేసేందుకు వెళ్ళిపోయాడు మహేంద్ర.

ఏటున్న పిల్లలంతా గోల మొదలుపెట్టారు 'మేమూ వస్తాం' అని.

వాళ్ళందరినీ తయారుచేసి బయల్దేరాంటే మరో ఆరగంట : తన పిల్లలకైతే గట్టిగా చెప్పి వారింజగడదు. ప్రవాంత్ ప్రదీప్ లు పుత్రాహం చూస్తుంటే వద్దనటం మంచిపని కాదనిపించింది వింధ్యకు.

అందరూ బయల్దేరి వెళ్ళేసరికి ఎసిమిడి అయిపోయింది.

షామియానా దాదాపు ఖాళీగా వుంది. అందరూ వచ్చి వెళ్ళి పోయినట్టున్నారు. ఉన్నవాళ్ళల్లో ఎక్కడైనా తన కొలిగ్స్ కనపడతారేమోనని చూసింది. వింధ్య, సైస్సు, అర్జున్ అంతా కలిసి యాత్రలు ముందుంటారు. వాళ్ళలో ఆడవాళ్ళు ఆరు మంది. వాళ్ళయినా కనిపిస్తారనుకుంది.

షీలని వెతుకుతూ లోపలికి వెళ్ళారు వింధ్య, ప్రతిమ. మహేంద్ర షామియానాలో వేసివున్న కుర్చీల్లో కూర్చున్నారు.

లోపల హాల్లో రెండు మూడు కుటుంబాల వాన్నారు. షీల ఆక్కడే వుంది. వింధ్య ప్రతిమను ఆమెకు వరివయంలేని సంజాయిషీగా 'బాగ లేద్ అయ్యాం కదా....' అంటూ యింతా ఏదోళ్ళ అనబోతున్న మాటను కద్ చేస్తూ 'పరవాలేదు. కూర్చోండి' అంది కుర్చీలు చూపిస్తూ షీల. ఆమె స్వరంలో కటుత్వం కొట్టొచ్చినట్లు కనిపించింది.

ప్రతిమను వరివయం చేసినప్పడూ వలకరింపుగా నవ్వించేగాని మరో మాటేం అనలేదు. షీల ప్రపరన వింతగా అనిపించింది వింధ్యకు అయినా యిండి వసులతోను, పూజ ఏర్పాట్లతోను అసె పోయి వుంటుందని తనకు తనే నచ్చ చెప్పకుంది.

'ఇల్లు చూస్తారా?' తెచ్చిపెట్టుకున్న మర్నాడతో ఆడిగింది షీల. ఆడవడుచును వెంటపెట్టుకుని వెళ్ళింది వింధ్య. పెద్ద ఇల్లే. బ్యూటీషియన్లు అమ్మదే విజీ అయిపోయినట్టున్నారు. పార్లర్ తో పాటు కాఫీ కౌంటర్ దగ్గరున్న షీలచెల్లెల్ని పలకరించి హాల్లోకివచ్చారు.

ఎందుకో షీల చాలా మూడిగా వుందని పించింది వింధ్యకు. వెంటిరిగి యిల్లు చూపిస్తోందేగాని అబ్బీయంగా ఒక్కమాట కూడా అనలేదు. ఏదో జరిగి వుంటుందే అని మరోసారి సరిపెట్టు

కుంది. వి ధ్య. ప్రతి యింతోనూ ఏవో పొర పొద్దాలు వుంటాయి. ఇటువంటి సందర్భాల్లో అయితే మరీను ఆను నున్నది.

‘మనకాశ్వవరూ కనిపించలేదే! వచ్చి వెళ్ళి పోయారా!’

పార్థి ఆరిందికే! యంత సేపుటారా! అని నువనులోనే అనుకున్నా ఆమె మూడో మార్చే ధోరణిలో ఆంది వింధ్య. ఆది అగ్నికి అజ్యం పోసినట్లయింది.

‘అసలు నేనెవరినీ పిలిచానని! మన గ్రూపునే....!’ అని, ‘రండి రిఫ్రెషర్స్ తీసుకుందురు’ అంది తెచ్చి పెట్టుకున్నవస్త్రో.

అంటే ఎవరూ కాలేదనా? కాస్త కాస్త అర్థం అవుతున్నట్లుంది వింధ్యకు. చుట్టూ చూసింది. బాళ్ళతోబాటు ఆ రెండు మూడు కుటుంబాల బాళ్ళు మాత్రమే వున్నారు. అయితే బారిలో ఎక్కడా తన తర్త మహేంద్ర కనపడలేదు వింధ్యకు.

ఒక పేపర్ ప్లేటులో హాటు స్క్రీటు తెచ్చి వింధ్య చేతికిచ్చింది షీల. మొహమాటంగా దాన్ని తనే ప్రతిమకి యిచ్చింది వింధ్య.

తర్వాత బ్రేలో అందరికీ తెచ్చి యిచ్చినా అందులోనూ ఒక్కటి తిక్కువగానే వుంది. రవికి మిగలేదు. కానీ అదేం గమనించనట్లు మర్లా తెచ్చి యిచ్చే ప్రయత్నం కూడా చెయ్యలేదు. వేరే వాళ్ళని పంకరిస్తూ కూర్చుంది.

పనీబాడు: వాడి ముందు మిగత అందరూ తింటున్నారు.

వింధ్య తన ప్లేటులోంచి స్క్రీటు తీసి యిచ్చే లోగానే కాస్తమొహమాట పడుతూనే తీసుకున్నాడు.

అది అప్పుడే గమనించినట్టు అదే చూడలేదు తింటావా’ అంటుంది షీల.

గుండెల్ని పిండినట్లయింపి వింధ్యకు.

పెద్ద పెద్ద పార్టీల్లోను, బిఫీస్టంబాంటిది ఏర్పాటు చేసినప్పుడో ఆలా జరగటం సహజం. కానీ అక్కడ ఎక్కువ మంది ఆతిథులు కూడా లేరు.

‘వద్దులే....ఇంట్లో మామూలుగా తినడు ... అంది.

కారణం ఏమై వుంటుందా అని మనసులో తీవ్రంగా ఆలోచిస్తోంది. తమ కోలిగ్స్ కాని, మిగత ఫ్రెండ్స్ గాని రాలేదా అసలు: ఎవరూ రాలేదన్న కోపమా యిది: ఎవరూ రాకపోలే మాత్రం:... ఇలాగా....

‘అసలు ఈయనేడి!’ మహేంద్రకోసం చుట్టూ వెతికి తను, తన క్లయింట్లతోనేగాని ఆమె స్నేహితులతో అంత చనువు లేదతడికి, ముఖ పరిచయం మాత్రమే వుంది. ఒక్కడే ఎక్కడున్నట్లు:

ప్రతిమ కి విషయం అర్థమైనట్లుంది.

మీ మిగత కోలిగ్స్ ఏకి వదిలినా? చిన్నగ అడిగింది.

‘అదే నేనూ చూస్తున్నా’ మనం లేట్ అయాంకడ! వెళ్ళి పోయింటారు.’

ప్రతిమ యంతేం మాట్లాడ లేదు. ఎవరికో పీడ్కాలు చెబుతున్న షీల దగ్గరకి వెళ్ళింది, ‘మాకిక శలవిస్తారా? రేపు నేను వెళ్ళిపోతున్నాను. పస్తున్నాయి’ అంటూ బేగ్ లోంచి తనకోసం కొనుక్కున్న లక్ష్మీ విగ్రహం వెండిది తీసిచ్చింది.

ప్రతిమ అన్నగారి దగ్గరికి వెళ్ళి నిల్చుంది.
తిరిగివచ్చిన షీల లేచి నిల్చున్న వింధ్యను చూస్తూ
“వచ్చినట్టే లేడు. అప్పుడే వెళ్తాం అని బయల్దేరు
తున్నాడు. అంది మొక్కబడిగా.

‘వెళ్తాను కదా, రేపు ప్రతిమ వెళ్ళిపోతుంది.
తనకు కావల్సిన ఏర్పాట్లు చూడాలి కదా’ అంది
వింధ్య.

షీలకని లేచిన బహుమతి తీసి యిచ్చింది.

పిల్లలూ మహేంద్రా కారు రివర్సు చేసి
ఆమె కోసం చూస్తున్నారు.

ఇల్లు చేరే వరకు ఆరోచిస్తూనేవుంది వింధ్య.
తనకే కాదు, కనీసం పిల్లలకైనా డ్రింక్స్ అఫర్
చెయ్యలేదు.

అయిపోయామో అంటే అదీ కాదు. మర్చి
పోవటమూ కాదు.

నాకావుడిలో గగహించక పోవటం అంత
కంటే కాదు.

అసలే అడవాళ్ళు ఎప్పుడెలా ప్రవర్తిస్తారో—
ఏక్షణంలో మూడ్ ఎలా మారుతుందో చెప్పటం
కష్టం ? మనసులో ఏంవున్నా ఎప్పుడూ నవ్వుతూ
వుండగలిగేవాడు అడడు.

ఎంత వ్యర్థాహంగా బయల్దేరిందో అంతకు
రెండింతలుగా పాతాళంలోకి జారి పోయినట్టుగా
వుంది వింధ్యకు.

షడుకోబోయేముందు. అంత వరకు ఆమెనే
మానంగా వుండి గమనిస్తున్న మహేంద్ర
ఒకే ఒక్క మాటతో తేల్చేశాడు—“కొందరి స్వల్ప
మే అంత ? దానికి ఎంత బాధపడటం
ఎందుకు ? అని.

‘అంటే : అంటే’ ?

వింధ్యకు తల దిమ్మై తిన్నట్లయింది.

36 : స్రవంతి : సెప్టెంబరు 94

అతడసలు తామున్న చోటకే రాలేదు, ఆ
గంటసేపు ఎక్కడ గడిపాడో ఎలా గడిపాడో
తనసలు గమనించనేలేదు. ఇప్పుడు ఈ మాటతో
పూర్తిగా అర్థమైనట్లయింది వింధ్యకు.

అతన్ని ఎవరూ ఆసలు వంకరించనే
లేదన్నమాట.

రెండ్రోజుల తర్వాత.

స్టాప్ హౌంలో ఆమె, షీల మరో హిస్టరీ
టీచరు మాత్రమే వున్నాడు. ఆఫీస్ బోయ్ ని పంపి
రెండు కప్పులు టీ తెచ్చింది వింధ్య.

ఒక్కటి హిస్టరీ మాస్టరుకి యిచ్చి రెండోది,
తను నీవ్ చేస్తూ నోటు వున్నకాయి దిద్దుకోటం
మొదలు పెట్టింది.

షీల పని వున్నట్టు అక్కడ్నుంచి లేచి
వెళ్ళిపోయింది.

హిస్టరీ మాస్టరు మాత్రం కొంచెం సీరి
యస్ గ ‘ఇదేంపని?’ అని చిన్నగా కోప్పడ్డాడు.

పెద్దాయన కోవగించుకుని నచ్చచెప్పటంలో
అర్థం వుంది.

కానీ కుర కుతలాడే మనసునే తెలుస్తుంది
ఆ పని ఎంతకు చేయాల్సి వచ్చిందో ప్రతిచిన్న
విషయానికి వివరీతంగా స్పందిస్తూ, పరిణతి చెందని
మనసుతో తమ ఆనాయా ఆవేశాలను, అనంత
ప్రేమ ఎదుటివారిపై ప్రదర్శించి తమ మనసుని
కాంతింప చేసుకోవాలని చూసేవాడు, తమ సమస్య
లకు సరైన పరిష్కారం సాధించలేకనో, తమ
అశక్తతను కప్పిపుచ్చుకోవాలనో ఎదుటి మనిషిని
ఈటెల్లాంచి మాటలతోను చేతనతోను నొప్పించి
పైకాధిక ఆశందం పొందేవారు మన పట్టువున్న
ప్పుడు మన మనసులు, మన జీవితాలు కూడా
మనకు తెలియకుండానే కలషితం కావటం
సహజం అనుకుంది వింధ్య.

మందార మాట

భావ కవిత్వము- దాని శాఖలు

రమణీయమైన శైలి సౌందర్యాలతో పాటు తాత్విక దర్శనాన్ని కూడ కలిగియున్న కవిత్వం ఉన్నతస్థాయిని పొందే అవకాశం ఉంది. సమర్థ వంతుడయిన కవి తన తాత్విక దృక్పథాన్ని కళాత్మకంగా తీర్చిదిద్దుతూ వ్రచారాన్ని కలగ జేస్తాడు.

1910 నుండి మూడు శతాబ్దములపాటు ఆంధ్రసాహిత్య కేదారమున పసిడి వంటలను పండించినది భావ కవిత్వాని రాయప్రోలు, విశ్వనాథ కృష్ణశాస్త్రి వేదం నందూరి, నాయని, తుమ్మల అబ్బూరి తల్లా వజ్జల మొదలగు ప్రముఖ భావ కవుల ప్రతిభావ్యుత్పత్తులను సమపాళ్ళలో ఊర్పించుకొనినది. ఆ విధం చెప్పిన వారిలో భావకవులందఱు అగ్రతాం బులము. 'భావగీతము' అన్నప్పటికీ దీనిలోని భావప్రధానతను గుర్తించి గాడిచర్ల హరి సర్వోత్తమశావుగారు మొదట దీనికి భావ కవిత్వమని పేరు పెట్టెరి. క్రమముగా అదియే స్థిరపడినది.

భావ కవిత్వమును ఈ క్రింది విధముగా విరచించిన వచ్చును.

'కాల ధర్మాను గతమై జగత్త్రయ వృత్తి
మాటునపుడు బాహ్యము మాటు నిజము'

ఇదియే కాకుండా కవి సార్వభౌమ విశ్వనాథ వారి నిర్వచనం ప్రకారము కవి యొక్క ఒక అవిస్మృత వాఙ్మయము అంతర్నిగూఢ భావము ఒక చిన్న కావ్యముతో ఇమిడిన అది భావ కవిత్వము తరువాత శ్రీ శ్రీ భావకవిత్వ వివరణ చెపుతు 'హృదయాను ఘర్షితము చేసే శ్రమద ప్రాంతరమున కూడ కవికి నిరామాటంగా నువ్వడిచే అధికారం కలదు. ఇప్పుడే కవి మనస్సులో నుండి ఒక గీతం విలక్షణ ధోరణిలో వెలువడుతుంది. అది కవి యొక్క అనుభూతిని స్పష్టముగా పాఠకునిలో అవిష్కరింప చేయ గలుగుతుంది. ఇదియే ఉత్కృష్ట భావగీతానికి నా నిర్వచనము అని వివరిస్తారు. అల్పకాలంలో అనల్పరసనీధిని చేకూర్చే ప్రయత్నం భావ కవులు చేస్తారని వందాగ్నుం అది నారాయణ శాస్త్రి గారన్నాడు.

కవిత్వానికి కావలసిన వస్తుభావ రచనలతో భావము ప్రధాన మయినది. కవిత్వ మంటే కావ్య మని కూడా అర్థం. కావ్యాలు వస్త్రాశ్రయాలు. కవి త్వంలో వస్తువు లేకున్నా భావానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం. అవసరం 'వాక్యం రసాత్మకం కావ్యం' కావుననే అమరకుడి శ్లోకాలు భాగవతములోని గోపీ

కృష్ణుని గీతాని రససిద్ధిని కలుగ జేస్తున్నాయి.
కృష్ణశాస్త్రిగారు చెప్పినటువంటి.

‘ఏను మరణించు చున్నాను ఇటు నశించు
నా కొఱకు చెమ్మగిరి నయనమ్ము లేదు
ఎనిది వేకువ పెండ్లిండ్ల బాసెన యెవరు
నేర్చురు జలరాంధకార మృతికి’

అనునది కరుణ రసస్థావితముగా ఉంది.
నారాయణ రెడ్డిగారు ‘భావకవిత్వం రసహీన
మైనదికాదు, భావ ప్రదానమైనది. భావ కవిత్వం
అది ఉత్తమశ్రేణిదైనప్పుడు తప్పక రస
భిరముల నందుకొంటుందని నా అభిప్రాయం’
అని తమ నిర్వచనం తెలియచెప్పారు.

భావ కవిత్వము యొక్క

స్వరూపము—లక్షణములు

1. భావకవిత్వము అంతర్ముఖీయమైనది.

2. దానిలో ధ్వని స్పష్టత వుంటుంది.
అందుకనే కృష్ణశాస్త్రిగారు ఏవియు అర్థమ్ము కాని
భావగీతములని అంటారు.

3. భావకవిత్వము శ్రీ పురుషుని యొక్క
భావ్య సౌందర్యాలకు కాక ఆత్మ సౌందర్యానికి
ప్రాముఖ్యతను ఇస్తుంది. అంటే కాక
భావకవిత్వము ప్రకృతిని సజీవంగా చిత్రిస్తుంది.

భావ కవిత్వంపై పాశ్చాత్య సాహిత్యంలోని
Romantic poetry ప్రభావం కనిపిస్తుంది.
అయినా మన భావకవులు భారతీయ సంప్రదాయాన్ని ప్రతిబింబింపజేస్తూ తెలుగుదనాన్ని
గూడా నిలిపారు. కవి ఆలోచనలను మదిలించి
వర్ణించిన ఒక రసమయ గోళము భావము. దీనికి
ఎట్టి అడ్డంకులు వుండవు. కృష్ణశాస్త్రి గారి
ఉదాహరణ—

8 : స్రవంతి : సెప్టెంబరు 94

ఆకులో ఆకునై పూవులోపూవునై

కొమ్మలో కొమ్మనై నునులేతరెమ్మనై

ఈ అడవి దాగిపోనా ఎటులైన ఇవటనే
అగిపోనా

వగదాం చిగురాకు తెరచాటు తేటనై

పరువంపు చిగురాకు విరిచేటి చిన్నారీగ్గనై
ఈ అడవి దాగిపోనా.

భావకవిత్వమందు 1, కావ్యపరిమాణం

2. వస్తువు 3, శైలి 4, అత్యాశ్రయరీతి, దీని
యందు కవిత్వము అనుభూత కావ్యవస్తువు. we
insensibly imitate we habitually admire.
అని కాలిర్నో, అన్నారు భావకవిత్వంలో వస్తు
వైవిధ్యానికి అగ్ర సాహిత్యంపై గల అభిమానం
కొంత దోహదం చేసింది. భావకవులకు భావ
వ్యక్తి కరణ ప్రధానం వాడుక భాషలో చిన్న
చిన్న పదాలు జానుకెరుగు పదాలు వ్యావహారిక
పదాలు సామెతలు భావకవిత్వము యొక్క అదరణ
పొందాయి. భావకవులు రచనా శైలిలో నవ్యత్వ
మును సాదించారు. భావకవిత్వం పూర్తిగా
నూతన కవిత్వమని ఆనుకోవటానికి ఏలులేదు.
ప్రాచీన గ్రంథమైన భారతంలో సూజయ రాయ
భార ఘటం, కాళిదాసు మేఘసందేశం, పోతన
గోపికా గీతాని. కృష్ణ కర్ణామృతం. సౌందర్య
లహరి, ఋతుసంహారం సూర్య శతకము,
మూకవంచాశతి, దూర్జటి కాళహస్తీశ్వర
శతకం పాడుకాస్తవం కొమండూరి కృష్ణమా
దార్య భక్త చింతామణి వీటన్నింటి యందును
భావకవిత్వము యొక్క లక్షణాలున్నవి.

ప్రణయ కవిత్వము (Love Poetry)
కుదాహరణ కృష్ణ శాస్త్రిగారి వక్షము.

సారథము చిమ్ము పువ్వు ద్రజంబు?

చంద్రికల నేల వెదజల్లు చందమామ

ఏల సలింఁబు పాడు? గాడ్యేల వినదు;
ఏత నాహృదయంబు ప్రేమించు నెన్ను

దీనిలో ఆత్మాశ్రయ రీతి SubJective Poetry) వస్త్రాశ్రయ రీతి (ObJective Poetry) వుంటాయి.

చిలకమర్తి, రాయప్రోలు. కాటూరి మొదలగు వారు దేశభక్తిని ప్రబోధిస్తూ ఎన్నియో కవితలు వ్రాశారు.

ఏ దేశ మేగినా ఎందుకాలిడిన
ఏ పీతమెక్కినా ఎవ్వరెదురైన
పొగడరా సీతల్లి భూమి భారతిని
నిలువరా నీజాతి నిండుగౌరవము.

మరియు భారత ఖండంబు చక్కని పాడి
యావు అని చిలకమర్తి వారన్నారు.

ప్రకృతి కవిత్వము (Nature Poetry)
కృష్ణకాత్రిగారి మనంఘంబు చెప్పుకున్న
అకులో అటనై పూవులో పువ్వునై అనునది.
సంఘ సంస్కరణ కవిత్వము.

1914లో రాయప్రోలు వారి స్నేహిత
మరియు గురజాడ వారి హృదయ కావ్యాలు
సంఘ సంస్కరణను ప్రబోధించాయి.

అటల పాటల పేటికలారా
కమ్మని మాటల కొమ్మల్లారా
పిల్లలగన్న పిల్లల్లారా
విన్నారమ్మ మీరీ కథను....అని
కాసుకులోనై తల్లిదండ్రు
నెనరు న్యాయం విడనాడి
పుత్తడి బొమ్మను పూర్ణమ్మను
ఒక ముదనలి మొగడికి ముడివేసిరి.

భక్తి కవిత్వము
వేంకట పార్వతీశ్వర కవులు

ప్రకృతి యదియేమో రాగసంవన్న మయ్యె
భక్తి యదియేమో యానంద భరితమయ్యె
చిత్తమదియేమో ప్రేమ సంసక్తమయ్యె.

స్మృతి కావ్యము విశ్వనాథవారి నరలక్ష్మి
త్రిశతి దుహ్వారి వారి భగ్న హృదయము,
బాలాత్రపు వారి విరహ సంగీతము ఇంకను
నాయని వారి మాతృగీతాలు మొదలయినవి.

ఓ సఖీ : ప్రియా భార్యా వియోగ మెరుంగ
నట్టియో పూర్వ సత్కృతీ యకట నీవు
కర్మ శతకంబు చదువకు; యని తెలిపాడు.

ఈ విధముగా భావ కవిత ఇంకా ఎన్నియో
మానవతా భావాలలో అనంత వైవిధ్యంలో సాగి
ఆంధ్ర సారస్వత రంగమున అనంత హతమైన
వ్రాణమును కలిగి యున్నది.

టి. వసంత

ఇం.నెం. 9-1-169, గిర్వాజిపేట.
వరంగల్-506 002

నవల-సమకాలీన సమస్యలు

నవలా కారుడు సగటు మనిషిలాంటి
సాధారణ సంఘటివి కాదు. సగటు మనిషి కారణం
తరాల వల్ల తన చుట్టూవున్న సంఘాన్ని, వస్తున్న
మార్పులను అంతగా పట్టించుకోడు. కళ్ళు, చెవి,
కలం కొరతగా నవలా కారుడు నిర్దిష్టంగా
కామరాకుపై నీటి బొట్టులా వుండలేడు. సంఘంలో
వస్తున్న మార్పులను యెప్పుడీ కప్పుడు తన
నవలలో నమోదు చేస్తుంటాడు సంఘ లోని
అంశములు, సంఘటనలు, మార్పులు భూకంపాలైతే
నవలా కారుడు ఈ భూకంపాల తీవ్రతను నమోదు

చేసే యంత్రంలాంటివాడు. అండుకే మొసాసా నవలా రచయిత ధ్యేయం. కథ చెప్పటం, పాత కుల్ని పరవకుల్ని చేయడం మాత్రం కాదంటారు. ఇదే అతని ధ్యేయమయితే అతనికి చరిత్రకావడికి అద్దే వ్యత్యాసం, వుండదు. ప్రతి సంఘటన వెనుక దాగివున్న సత్యాన్ని వెలుగులోకి తెచ్చేందుకు ప్రయత్నించాలి. ఈ సత్యం వాతావరణ చిత్రణ ద్వారా సాధ్యమవుతుంది. ఈ వాతావరణం నవలారచయితకు సంఘం ద్వారా లభ్యమవుతుంది. అందుకే సంఘంపై ఆతను ఎక్కువగా ఆధారపడి వుంటాడు. ఊహలోకంలో కవిలా విచరించలేడు. కల్పన కొంత మేరకే నవలను ముందుకు తీసుకెళ్ళ గలదు. బలమైన సమస్యే నవలకు పూసిరి. అదే ప్రాణ వాయువు కూడా.

సమకాలీన సమస్యలను నవలకారుడు ఆరంభ కాలం నుండి చిత్రిస్తూనే వస్తున్నాడు. కుం నర్త వ్యవస్థలు, జమిందారుల ఆగదాలు సమాజ శరీరం పైని రాచకురుపులు మొరలైన వాటికి సరహరి గోపాలకృష్ణయ్య తెట్టిగారు, కందుకూరి వీరేశలింగం గారు, చి-కమర్తి శ్రీనివాసరావుగారు, ఇత్యాదులు భావించి తమతమ నవలద్వారా తీవ్రంగా శత్రు విశిష్ట చేసేందుకు ప్రయత్నించారు స్వాతంత్ర్యోద్యమ కాలంలో వెలువడిన మార్క్స్ మందిరం 'ఓబయ్య' 'మాలవల్లి' ఇత్యాదులు ఆనాటి సాంఘిక సమస్యలకు అద్దం పట్టాయన్న విషయం మనందరికీ తెలిసిందే. 'మాలవల్లి' నవలలో తాము పాల్గొన్న పుల్లరి సత్యాగ్రహం, అల్లూరి సీతారామరాజు మన్యం తిరుగుబాటు లాంటి సమకాలీన సంఘటనలను కూడా కథలో

సాంఘిక సమస్యలను చిత్రించేందుకు రాజ కీయ నవల ఉపయోగ పడినట్లు మరే నవల

ఉపయోగ పడదని భావించి నవలా కారుల్లో దాకరది రంగాధార్యులు, (దిల్లర దేవుళ్ళు) బొల్లియంత శివరామకృష్ణ (మృత్యుం జయులు) పి శ్రీకాంత్ మోహన్ (సింహగర్జన) వట్టికోట అశ్వారూప్యమి (ప్రజలమనిషి) గొల్లపూడి నారాయణ (తెలుగు గడ్డ) కుమారి వాసిరెడ్డి సీతాదేవి (సమత), రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రి (గోవుతొన్నన్నాయి) భూషణం (కొండ గారి) చెరబండరాజు (మా పల్లె) శ్రీకాంత్ (దేవుళ్ళూ మీపేరేమిటి) జాతశ్రీ (బలి వకుళ) అర్నాద్ (బీకదోళ్ళు) ఇత్యాదులు ముఖ్యులు. వీరి లక్ష్యం నవలను నిజ జీవితపు సారాంశంగా తీర్చిదిద్దడమే.

గత పాఠిక సంవత్సరం కాలంలో నవల కొత్తముఖపును తీసుకుంది. సంఘంలోని ఒకవర్గాన్ని ఎన్నుకుని వారి సమస్యల చిత్రణ ద్వారా మొత్తం సమాజాన్ని చిత్రించడం జరిగింది. దగ్గర దగ్గర 7వదశకం వరకు వచ్చిన నవలకారులు. ఆతర్వాత నవలల నవలా ఉప్పెనకారణంగా ప్రేమవ్యవహారం చిత్రించే ప్రయత్నం జరిగింది. కుం, జాతి, మతం లాంటి పాత సమస్యే ఆయినా రంగనాయ కమ్మగారు తమ బలిపీఠం ద్వారా సమస్యకు కొంత ప్రేమను కూడా జోడించి జన రంజితమైన నవల రాయగా, ఆ దాతిలోనే ఎందరో రచయిత్రులు రచయితలు నడవసాగారు. తత్ఫలితంగా మనకు మాలవల్లి, బలిపీఠం, లాంటి ప్రయోజనాత్మక నవలలకు ఎన్నో కార్టన్ కాపీలు అందించాయి.

ఈ రోజు వారపత్రికం పుజ్యమా అంటూ నవల ఒక విధంగా పాత్రికేయుల రిపోర్టుగా మారింది. పేటిలు నింపాలన్న ఉద్దేశ్యంతో కన్న పెద్ద సమస్యలను ఎన్నుకోవడం ఉపన్యాస ధోర

జితో ఆ విషయాన్ని చర్చించడం జరుగుతున్నది. ప్రపంచవనం జనాబుల ధోరణిలో కావల్సిన విషయాన్ని చర్చించడం మానుకాని పాండిత్య ప్రకర్షను ప్రదర్శించడంలో రచయితలు రచయితలు ఒకరితో ఒకరు పోటీపడుతున్నారు శ్రీకృష్ణనావల్లి గణపతిరావుగారు తమ ప్రణయ ప్రబంధం సిరియల్ నవలా ద్వారా 12 ను పరిషిందే Mind Boggign Quiz programe తో పేజీలను నింపేస్తూ Quiz master తో పోటీ పడుతున్నారు కథనం కారణంగా పాతకుల్ని ఆకట్టుకొంటున్నారు. ఈ నవలలోని పాత్రల ద్వారా వారం సంవత్సరం కాలంలో జరిగిన రాజకీయ సంఘటనలను ఎక్కరువు పెతున్నారు కర్నాటక మాజీ ముఖ్యమంత్రి బొంబాయి శాస్త్రవ్యుడైన లోబుదూలాకు NR10 పేరిట బెంగుళూరులో భూమిని తెటాయించిన విషయాన్ని ప్రస్తావించారు. విద్యార్థుల సమస్యలను చిత్రించాంన్నది వీరి ఉద్దేశ్యం కావచ్చుకాని సౌదామిని పాత్రద్వారా నేటి పామెలా బోర్డన్ ను నాటి క్లిస్టియన్ కీచరును పాతకులకు గుర్తు చేస్తున్నారు.

సమకాలీన సమస్యలు, సంఘటనలు చరిత్రగా మారకానివి పాతిక సంవత్సరాలవుతుంది. కాని తెలుగు నవలలో ఒకటి రెండు సంవత్సరాల కాలము లోనే నమోదవుతున్నాయి. ఆదవి సూర్య కుమారి 'సాగర మథనం' (ఆంధ్ర పత్రిక)లో శ్రీలంక సమస్యను విపులంగా చిత్రించింది. కవితకే కాదు నవలకుకూడా ఏది అనర్హంకాదు. నిరూపితదానికి తెలుగు నినీపరిశ్రమకు చెందిన ఒక సూపర్ హీరో నిజజీవితంలో జరిగిన సంఘటనను పోలీసుకేసును 'సూపర్ హీరో' పేరులో నవలగా చిత్రించాడు. శ్రీమతి మన్నెం కారద గారు. నటి శ్రీమతి సావిత్రి జీవిత కథను నవల రాయగా శ్రీ బి. సి.

జీవిగారు తెలుగులో అనువదించారు ఇంత వరకు నటుల జీవిత చరిత్రలు సచిత్రంగా ప్రకాశకులు ప్రచురించారుకాని మన్నేం కారద గారు దానికి నవలా రూపం యిచ్చారు. నవల ఈ విధంగా తయారవడం వల్ల తన ఉదాత్తతను పోగొట్టుకుంటున్నదేమో అన్న భావన కలుగుతోంది.

రాజకీయ నాయకుల పాపిణ్యం బాగా పెరిగి నందువల్ల ఈ రోజు వారు పెద్ద సాంఘిక సమస్యగా తయారయ్యారు. ఇంత వరకు వచ్చిన నవలల్లో ప్రభుత్వ విధానాన్ని గర్హిస్తూ సాంఘిక సమస్యలపై పాతకుల దృష్టిని మళ్ళించేవారు. కాని ఇప్పుడు వస్తున్న నవలలు రాజకీయ నాయకులను పాత్రలుగానే వారి చట్టా కథలల్లాటూ, అంటే రోజు వార్తాపత్రికలలో వస్తున్న వార్తలను ఒక పద్ధతిలో రాసుకుంటూ పోతున్నారు. ప్రణయ ప్రబంధం (కౌమ్మనావల్లి గణపతిరావు) నవలలో ముఖ్యమంత్రి (వాసుదేవరావు) హోంమంత్రి పద్మనాభం పాత్రలు. అట్టి వీరివి మరో నవల గ్రాండ్ (హరిక)లో దేశ ఉప ప్రధాని ఒక పాత్ర యడమూరి స్థూపర్వపురం పోలీస్ డిప్యూటీ (అండ్ర జ్యోతి)లో రాష్ట్ర హోంమినిష్టర్ ప్రసత్తకోపాటు శాస్త్రీ ముఖ్యమంత్రి పేరుకూడా సమానంగా వస్తుంది. అన్నిటికంటే ఆశ్చర్యకరమైన విషయం రాష్ట్ర హోంమంత్రి భార్య కామిని నిజంగా జారిజి నాట్రాయ్ సత్యమప్రియం అన్న సంగతి ఈ రోజు వస్తున్న నవలలు చూస్తుంటే మనకు అర్థం అవుతుంది.

రాజకీయ నాయకుడితోపాటు ఈరోజు రచయిత కూడా పెద్ద సాంఘిక సమస్యగా తయారయ్యాడు తమ స్వంత భావాలు అంటే కేవలం ఇతరుల వతకే అన్న భావాంను ప్రజల మీద ఆకర్షణీయమైన భాషలో రద్దుతున్నారు. నవలను

లో దీనవలాకారులను విమర్శించేందుకుకూడా వాడు కంటున్నారు. ఫలానా నవలకారుడు నవలా కారిణి వ్యక్తిగత సమస్యలను సమకాలీన సమస్యగా చిత్రిస్తున్నారు. సెక్స్ రచయితలు చెత్త సాహిత్యం రాస్తున్నారు. నిద్రాణమైన కోరికలను రెవ్వగొడతారు...నిజానికి ఇలాంటి (సెక్స్) పుస్తకాలు రాసేవారు రచయితలు కాదు. సమాజానికి చీడపురుగులు శ్రీగురి చి చాలా ఎక్కువగా తెలుసు నని చెప్పకోవాలన్న తాపత్రయం కాని అటువంటి పుస్తకాలు రాసి వారికి శ్రీ గురించిన కనీస వరిజ్ఞానం కూడా లేదు. అభిమానులమంటూ అమాయకంగా తమ దగ్గరికి వచ్చిన ఆదర్శిల్లర్ని సమస్యలానికి ఉపయోగించుకుంటున్నారు. ఆ మేదావులైన రచయితలు (19-9-90) బాధ్యతా రహితంగా ప్రవర్తిస్తున్నారన్న విషయాన్ని సమకాలీన సమస్యగా చిత్రించారు రచయిత కాకానికమం.

పోలీసులలో ఉన్న తొడ్యోగులు, చిన్న ఉద్యోగులు ప్రజలకు సహాయం చేయడం మాని వేసి రాజకీయ నాయకులకు వంతు పొడుతున్నారన్నది సత్యం. ఈరోజు వారపత్రికలలో వస్తున్నముప్పానికి సవలల్లో పోలీసు వారి దుర్మీతిని ఖండిస్తున్నారు. నవలలు చదవడం ద్వారా వ్యక్తులలో మార్పు వచ్చే మాట నిజమైతే ఈ పాటికి లంచగొండితనం, బంధుప్రేమ, మారిపోయి పుడాలి. కాని అలా జరగలేదు.

శ్రీ లో ముఖ్యంగా ఈతరం యువతలు చదువు కారణంగా, పాశ్చాత్య సత్కృత కారణంగా స్వతంత్రంగా ఆలోచించగలుగుతున్నారు. తమ జీవి

తాలకు సంబంధించిన నిర్ణయాలను వారే తీసుకుంటున్నారు. 'ఎంత దూరం ఈ పయనం'లోని రాజలక్ష్మి తప్పనిసరి పరిస్థితులతో ఎదురిస్తుంది. తండ్రి ఎవడో ఒక దారిన పోతున్న దానయ్యను తెచ్చి పెళ్ళి పీటమీద కూర్చోబెట్టి పుస్తకట్టించుకో అంటే తప్పించి అతడివేత తాళకట్టించుకోవడానికి వేను పన్నెండేళ్ళ కనీదాన్ని కాదు.

ప్రమాదావనం శీర్షికలో మన కల్చర్ అన్న వ్యాసాన్ని (ఆంధ్రప్రభ 8-8-90) రాస్తూ ఈ రోజు వస్తున్న సాహిత్యాన్ని గురించి శ్రీ ఎ. రంగ ఇలా రాశారు నేడు వస్తున్న క్రైమ్, థ్రిల్లర్ స్పగ్గర్ల, గూండాల దోపిడీల, కిడ్నాపాలు తూత పిగాదాల భయంకర చర్యల సాహిత్యం' అన్నారు. నిజంగా ఇవన్నీ మన సమకాలీన సమస్యలే. ఈ సమస్యల్నే మన రచయితలు చిత్రిస్తున్నారు. లాని రచయితలకు ఈ సమస్యలవాడి సరిగ్గా అందటం లేదు.

పేజీలు సంపేందుకు, సర్క్యూలేషన్ పెంచేందుకు నవల సాధనంగా వాడబడుతున్న నిజాన్ని మనం మరచిపోకూడదు. సమర్థవంతమైన రచయితల ప్రతిభ అడిపి కలిసే వెన్నెలవుతున్నది ఈ రాజకీయాప్రాస్నీ (ద్విభాష్యం రాజేశ్వరిరావు). పూర్తిగా కాలనివ్వాలి. అప్పుడే ప్రయోజనాత్మక నవల, సాంఘికపరిస్థితులను చిత్రిస్తూ సరైన మార్గం చూపే నవల రాగలదు.

డా॥ ఎ.బి. సాయిప్రసాద్

అస్తక
సమీక్ష

ప్రతిబింబాలు (ఖండ కావ్య కదంబము)

హృద్యమూ, అనవద్యమూ అయిన పద్య రచనలో అరిలేరినవాడు శ్రీ ఊట్ల కొండయ్య, వీరు ఇదివరలో సంతరించిన 'జానపద్యై-పరదనద్యై 'దాకిరేవు' మొదలైన కృతులు సహృదయుల మన్ననలందుకున్నవి. 'దాకిరేవు' కావ్యానికి తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం వారి బహుమతి లభించింది. కొండయ్యగారు తమ గురువైన కాటూరి వేంకటేశ్వరరావుగారి పేరుతో 'కాటూరి కవికాపీఠం' అనే సంస్థ నెలకొలిపి పుస్తక ప్రచురణ సాగిస్తున్నారు. శ్రీ కొండయ్య 76 ఏండ్ల వార్షికోత్సంలో కూడా ఆవిశ్రాంతిగా కవితారచన చేయడం షిక్కిరి అభినందనీయం.

ప్రస్తుత పుస్తకం 'ప్రతిబింబాలు' ఖండ కావ్య కదంబం. ఇందులోనివి ఒక గేయం తప్ప అన్ని పద్యకవిరచి. కీర్తికలు 26. పద్యాలు సులభ శైలిలో దారాళంగా సాగినవి భావం స్పష్టత కలిగి పఠితలను ఆనందింప జేస్తుంది. మచ్చుకు కొన్ని పద్యాలు ఉదహరింపబడుతున్నాయి

'హిందూ ముస్లిం కైస్తవ

సందోహాస్పదము నా ప్రళస్తమతమై

సందర శివ సత్యములకు

స్యందనమై ధరణికిన్ శుభావహమయ్యెన్'

అంటూ గాంధీ భక్తుడైన ప్రభాకర్షిని గూర్చి చెప్పిన ఈ పద్యం అయిన వ్యక్తిత్వాన్ని ప్రకటిస్తున్నది.

విశ్వనాథ సత్యనారాయణను గూర్చి చెప్పిన ఈ దిగువ పద్యం మనోహరమూ, చమత్కార వంతమూ అయియున్నది.

రచన-'కపిరాక్షస' ఊట్లకొండయ్య

వెం 6 రూపాయలు

ప్రతులకు-కాటూరి కవికాపీఠం

మాధవపేట, కృత్తిగూడ

సాద్రాదాసు-500 027

'విశ్వనాథ మనుడు' బిలిదినః జ్ఞానము

మా త్రిలింగ పుణ్యదాత్రీలోనః

బ్రహ్మనంపుటాట కిన్నరయైపాటు।

బిద్యకొడ వేయిఉడగలెత్తు

'నరహరిజనడు' అనే శీర్షిక క్రింద వ్రాసిన ఈ దిగువ పద్యం గమనింప దగినది

'నాల్గూ మూలు సృజించినాను నేను

నాల్గూ పాదాల ధర్మమున్ నడుపుదునని

పంచమమ్మును గని యూరి బయట వైచి

నపుడె పాపాంకురార్పణ మాయె నాకు

ఇంకా ఇందులోని 'శ్రీనాథపూజ' పుట్టినింటి

ప్రమోద 'అంగీరసతో ఆభిషాషణము' మొదలైన

పద్యాలు భావయుక్తమై హృద్యంగా ఉన్నాయి.

వేముగంటి

సంస్కృతాంధ నిఘంటువు

ఈ నిఘంటు రచయిత వత్సా వేంకట శేషయ్య ఐందోమ్మిదవ శతాబ్దిలోని వ్యక్తి ఈయన సంస్కృతాంధ్ర వండితుడుగా కనిపిస్తున్నాడు. వెంకట శేషయ్య మద్రాసులోని దియసాపికలో సొసైటీ మద్రాసు శాఖకు కార్యదర్శిగా ఉన్నవాడు ఈయన ఆవతారికలో నిఘంటువును గూర్చడంలో తన ఆశయాన్ని ఈవిధంగా తెలియజేస్తున్నాడు. 'తెలుగు లిపిలో సంస్కృతాంధ్ర నిఘంటు వొకటి యను లేకుండుట సాధారణముగ నసంస్కృతాంధ్ర విద్యార్థులకును బాధకముగ నుండు సంగతి విశేషముగ, జెప్పనక్కరలేదు'

అందువల్లే కాను ఈ నిఘంటువు కూర్చానని చెప్పి నట్టెంది. అంకా తన ఉద్దేశమును వెంకట శేషయ్య ఈలా వెల్లడించాడు.

'తెలుగు లిపిలో నిదీవరకు ప్రచురించబడిన నిఘంటువు లేవన నీ శతాబ్దాదియందు మామిడి వెంకటార్కుల గారిచే రచింపబడిన శబ్దార్థ కల్ప తరువు, సర్వశబ్ద సంబోధిని, అమరకోశము, నానార్థ రత్నమాల మొదలగు వానిలో లేని శబ్దములగు క్రియా పదముల యర్థమును వివరించి యున్నవాడను'

అకారాది నిఘంటువులు తన కాలంలో ఉన్నను క్రియాపదముల అర్థాన్ని తెలుపడం వేంకట శేషయ్యగారి ఈ నిఘంటువుయొక్క విశిష్టత

ఉదాహరణకు కొన్ని క్రియాపదాలను పేర్కొనడం జరిగింది.

- 1 అవేశ్తత (దా) ఉత్తసేవనే-వల్లెను (శపే-వ)
2. కర్ణతి (దా) శపే-వ. కర్ణగతే-వెళ్ళుచున్నాడు
3. గుడతి (దా) శపే-వ-గుడ రజ్జమాం-రక్షించుచున్నాడు.

4 పట్టికే (దా) ఆ-శపే-వచివ్యక్తికరణే-విభాగము చేయుచున్నాడు.

5. మన్తతి (దా) ప-శక-విధాకరించు చున్నాడు కలియజేయుచున్నాడు. హింసించుచున్నాడు

6. రుంటి (దా) ప-శప్-రుటిస్తేయే-దొంగ తనము చేయుచున్నాడు.

క్రియా పదాలకు సరివిందించిన సంకేతములు ఈలా వివరింపబడినది.

రచన-వత్సా వేంకట శేషయ్య

వెం 60 రూపాయలు

ప్రతులకు-ప్రాసీన పబ్లికేషన్స్

1-1-836/73, చిక్కడపల్లి

హైదరాబాదు-500 020

'దా' దాతువు 'ఆ' ఆత్మనే పది, 'వ' పరస్మైపది 'శప్' శబ్దికరణము, 'ఉ' ఉదయము ఈ నిఘంటువు సంస్కృతాంధ్ర విద్యార్థులకే కాక సాహితీ పరులకు కూడా ఎంతో ఉపకరించేదిగా ఉంది. నిఘంటువులోని పదాలు సేకరించినట్లుగా గ్రంథకర్త తెలిపాడు.

1. నామలింగానుశాసనము
- 2 నానార్థరత్నము
3. విశ్వప్రకాశము
4. నిర్ధాన్త కౌముది
5. సర్వశబ్ద సంబోధిని
6. శబ్దార్థ కల్పతరువు.

ఈ నిఘంటువులో శబ్ద రత్నాకరము, సూర్యారామ నిఘంటువులోని పదాలుకూడా ఉండవిశేషం.

ఈలాంటి ఉత్తమమైన గ్రంథాన్ని ప్రచురించిన ప్రాచీ పబ్లికేషన్సువారు మిక్కిలి అభినందనీయులు.

-వేముగంటి

పార్లమెంటు రామారావు గారి అక్షర దీప్తి

శ్రీరామారావుగారు ఈ శతాబ్దిపు తొలినాళ్ళ రచయితలలో ఒకరు. వరంగల్లుజిల్లా గర్వింప దగిన కవులలో ఈయన ఒకరు. అతి నిరాదంబరు లలో నిరాదంబరుడు ఈయన ఏమాత్రము ప్రచారం అంటే గిట్టనివాడు, తనరచనలేమో తనవిమో అన్నట్లుగా ఉంటారు. తన కవిత్వము, వ్యాసంగమే తన లోకంగా బ్రతుకుతున్నాడు. పార్లమెంటు రామారావుగారు యోగిలాంటివారు ఆ యోగత్వం నుండే ఈ కవిత్వం జాలువారినవని చెప్పవచ్చును. ఎందుకంటే ఆయన కవితోక్తులు నిరాశుయ శీవితం నుండి వెలువడినట్లుగా చూడవచ్చు.

లోగడ రామారావుగారి కవిత్వంకు బళ్ళారి కవిమిత్రులు "చుక్కలు" పేరుతో ప్రచురణ తీసుకురాగా, అందులోని కొన్ని కవిత్వాలను యువ భారతివారు "మెలుపులు" అను పుస్తకముగా వేశారు. ఈ మెలుపులు ప్రస్తుత అను పుస్తకమే "అక్షరదీప్తి" ప్రచురణ కావడానికి కారణ మయింది. ప్రారంభంలో చిల్లరదుకాణం నడుపు కుంటున్న ఒకవ్యక్తి చిత్తుకాగితాలలో ఈ పుస్తకం చూడటం, చదవడం, స్పందించడం, రచయితకు నాలుగువేల రూపాయలు అందించడం జరిగింది. వాటిని వృథాకానివ్వకుండా, ఆ సౌహార్ద్రతకు ప్రతి రూపంగా వారి కవిత్వంకు 'అక్షరదీప్తి'గా అందించారు. ఆ రాత మంగళంపల్లి శ్రీకృష్ణయ్యగారు. పాఠకులకు కూడా దాతలు, రచయితకు కృతజ్ఞతలు చెప్పకోవాలి.

ఇకకవితా సాఫల్యంలోకి వెళ్ళితే 'మనుషులమధ్యకువస్తే అహం పెరుగుతుంది గొప్పలు చెప్పుకోవడమే పని అయిపోతుంది చెట్లమధ్య ఉంటే

వినమ్రత, ఓర్పు, పలాపేక్ష లేని త్యాగ నిరతి అంబడు లాయి. చెట్టు నాకు గురువులు.

... ..
"రచన ఒకటే అయినా

అది చదివే వారి

స్వభావ సంస్కారాల బట్టి

దాని ప్రభ రూపాంతరం చెందుతుంటుంది"

అందుకే కవిత్వం అనుభవించే వాడినను సరించే రసకందాయం అవుతుంది అంటారు.

(అక్షరదీప్తి-పార్లమెంటు రామారావుగారి కవితా సంపుటి. ప్రతులకు-రచయిత, తాటితాయం వయా- పెద్దపెండ్తాలి. వరంగల్లుకు 6142-వెం రు12/- పుటలు 98+8

ఒక హృదయం నుండి

మరొక హృదయానికి

నడిచే పువ్వు గుఱము

ఏ రచన కైతే ఉన్నరో, ఆరచనకు దావులేదు."

రామారావు గారు జమ శిక్షణో నిత్యము అయినది, సహజ జీవంతకాలు కల్గిన అంశాంను ఎన్నో కవితోక్తులుగా అందించారు. అయిన సత్య వాచి. ఇందులోని అజీముత్యాంను పరిచయం చేయాలంటే మిత్రం పుస్తకాన్ని ఇక్కడ ఉదాహరించాలి వస్తుంది.

ముఖే ముఖే సరస్వతి కదా! అసరస్వతి కి 75 సం॥ల వయస్సు లో కూడా నిత్యమాతనంగా ఆలోచించడం కవిత్వం, కవలు చెప్పగల రామారావు గారికి అభినందనలు.

డా॥ టి. శ్రీరంగస్వామి

సెప్టెంబర్ 94 : ప్రసంగి : 45

వారావాహిని

హిందీ ప్రచారక ప్రశిక్షణ మహా
విద్యాలయం, హైదరాబాదు
48వ స్వాతంత్ర్యదిన మహోత్సవం
నివేదిక

డి 15-8-94 ఉదయం గం 9-00ంకు
ఆంధ్రప్రదేశ్ భూదాన్ యజ్ఞ మండలి అధ్యక్షులు,
స్వాతంత్ర్య సమరయోధులు శ్రీ సి. వి. దానిగారు
దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచారవళ (ఆంధ్ర)
ప్రాంగణంలో జాతీయ సతాకమును ఎగురవేసి
భారత దేశమునకు సంపాదించిన దివంగత
నాయకులను స్మరిస్తూ దేశ ఐక్యతకు హిందీ భాష
కుర్చు ప్రాధాన్యతను వివరించారు.

అల్పవార విరామము తరువాత శ్రీమతి
కామేశ్వరి ప్రార్థనతో ప్రారంభమైన సభకు
వేమూరి ఆంజనేయ శర్మగారు (మాజీరిజిస్ట్రార్,
స్నాతకోత్తర విభాగం) అత్యుత్తర వహించారు.
ఆంధ్రప్రదేశ్ మాజీమంత్రి శ్రీ ఎం. ఎన్. రాజు
లింగంగారు ముఖ్యఅతిథిగా పాల్గొన్నారు. శ్రీ రాజు
లింగంగారు 1947 ఆగష్టులో భారతదేశం
స్వతంత్రమైనప్పటి నుండి యిప్పటి వరకు దేశ
రాజకీయాలలో ప్రభుత్వాలలోను వచ్చిన మార్పు
లను సమీక్షిస్తూ సంవిధాన నిర్మాణ సభలో
డా. రాజేంద్రప్రసాద్ ప్రభువులు నిర్వచించిన

స్వాతంత్ర్యమును గురించి చెబుతూ తెలంగాణా
ప్రాంతంలో హిందీ భాష వ్యాప్తికి తాము చేసిన
కృషిని విశదపరచారు.

హిందీ ప్రచారక ప్రశిక్షణ మహావిద్యాలయ
చాత్రాధ్యాపకుల రచనలతో ప్రచురించబడిన లిఖిత
పత్రిక 'భాగమతి'ని దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార
సభ-ఆంధ్ర కార్యదర్శి శ్రీ శంకరశాస్త్రిగారు
అవిష్కరించారు.

స్వాతంత్ర్య దిన సందర్భమును పురస్కరించుకొని, సభా కోశాధికారి శ్రీ చవాకుం నర
సింహమూర్తిగారు, స్నాతకోత్తర విభాగాధ్యక్షులు
ప్రొఫెసర్ డిలీప్ సింహగారు, బి. ఎడ్. కాలేజీ
ప్రిన్సిపాల్ శ్రీ శ్రీనివాసశ్యామగారు, రాష్ట్రభాషా
ప్రవీణ మహావిద్యాలయం ప్రెసిపాల్ శ్రీ గోదా
తిరుమలయ్యగారు, సభ కార్యవర్గ సభ్యులు శ్రీ
కదారు మల్లయ్యగారు ఉపన్యసించిరి.

సభాధ్యక్షులు శ్రీ ఆంజనేయశర్మగారు,
హిందీ ప్రచారక ప్రశిక్షణ మహావిద్యాలయం
తరపున యీ ఉత్సవం జరుపుతున్నందుకు తమ
సంతోషాన్ని వెల్లెబుచ్చుతూ హిందీ భాషావ్యాప్తికి
చాత్రాధ్యాపకులు చేయవలసిన కృషిని, వారి
బాధ్యతలను గుర్తించారు.

సభాప్రారంభమున మహా విద్యాలయం ప్రెసిపిటల్ డాక్టర్ ఎం. బి. పి. ఐ. ఆర్. శర్మ గారు అతిథులకు స్వాగతం వలికారు.

మహా విద్యాలయం లెక్చరర్ శ్రీ ఎస్. సత్య నారాయణగారు, అతిథులను సభకు పరిచయం చేశారు.

అతిథులను కాలువాలతో చాత్రాధ్యాపకులు సన్మానించారు. చాత్రాధ్యాపకులు సాంస్కృతిక కార్యక్రమమును ప్రదర్శించారు.

శ్రీమతి అర్పనాకుమారి కృతజ్ఞతాని వందన ముతో సభ ముగిసినది.

అమృత హిందీ పరీక్ష ప్రారంభోత్సవము

స్థానిక శ్రీ విద్యారణ్య ఓరియంటల్ హైస్కూలు ఆవరణనుండి తేది : 22-8-94న 'ఆంధ్రసారస్వత సంఘ అధ్యక్షులతో', 'దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ (మద్రాసు) అమృత హిందీ పరీక్ష ప్రారంభోత్సవం' జరుపబడినది సభకు అధ్యక్షత వహించిన

పాఠశాల ప్రధాన్ పాఠ్యాయులు శ్రీ ఎస్. విశ్వనాథరావు M.A గారు, తమ ప్రసంగముతో జాతీయ సమైక్యతకు, జాతీయాభి వృద్ధికి, భారత ప్రజలలో సమైక్యత నెలకొల్పుటకు హిందీ భాష నభ్యసించవలెనని హితబోధ చేసిరి.

ముఖ్య అతిథులు, అనంతపురం జిల్లా, కన్వీనరు శ్రీ ఎ.బి ఉమాశంకర్ హిందీ ప్రచార

రకులు, 'జాతీయ భాషాభివృద్ధికి ద.భా. హిందీ ప్రచార సభ, (మద్రాసు) యొనర్చుచున్న సేవలను వివరిస్తూ. 75 సం.లు నిండిన సందర్భంగా జరుగుచున్న 'అమృత హిందీ పరీక్షలకు విద్యార్థులు శ్రద్ధాసక్తులతో కూర్చొని, వ్యవహారిక హిందీలో నైపుణ్యతను సంపాదించవలెనని, ఉచితముగా నౌనంగు పుస్తకములను పొందవలెనని

పాఠశాల హిందీ ప్రచారకులు శ్రీ కె.బి. నారాయణరెడ్డిగారు, హిందీని ప్రశంసించుచూ, ప్రచారకులు ధన్యవాద ములు తెలిపిరి.

జాతీయ గీతముతో సభ ముగిసెను.

వాణి హిందీ విద్యాలయ 15 వ ప్రమాణ పత్రోత్సవం విజయ నగరం

తేది. 8.8.94 స్థానిక ఉల్లిపిది వాణిజ్య భవనంలో సా|| 5-30 గం||లకు వాణి హిందీ విద్యాలయ ప్రమాణపత్ర వితరణ కరు వైభవంగా జరిగినది. పై కార్యక్రమానికి స్థానిక M.L.A. శ్రీ పి. ఆశోక్ గజపతిరాజు ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొనిరి. గ్రూప్ పోజో అనంతరం సభకు విచ్చేసిన పెద్దలను హిందీ ప్రచారకులు శ్రీ వై. ఆంజనేయులు వేదిక పైకి ఆహ్వానించిరి. సా|| 6 గం||లకు, కుమారి, అరుణశ్రీ 'పంచమాతరం' ప్రార్థనా గీతంతో ప్రారంభమైనది.

సభ అధ్యక్షులుగా శ్రీ M. S కామేశ్వర రావు [అధ్యక్షులు, చాంబర్ ఆఫ్ కామర్స్, విజయ నగరం] వ్యవహరించిరి. తన అధ్యక్షోపన్యాసములో

హిందీ భాషను చిన్న-పెద్ద తారతమ్యం లేకుండా అందరూ నేర్చుకొనవల్సిందిగా కోరుతూ D.B.H.P. సభ పరిషత్తుకు ఇంత పెద్ద ఎత్తున విద్యార్థులను కయారు చేస్తున్న హిందీ ప్రచారకులు శ్రీ వై ఆంజనేయులు ధన్యులని పలికిరి.

ముఖ్య వక్తగా సభకు పచ్చేసిన డా॥ శ్రీ పి. వి. ఎల్. సుబ్బారావు హిందీ భాష గొప్ప తనాన్ని సభకు తెలియజేస్తూ, సారా ఉద్యమము, వయోజన విద్య వంటివి తెలుగు భాషలోనే ప్రచారం కావడం అంతగొప్పను సంతరించుకో లేదంటూ, అదే హిందీ భాషలోనే అయితే గొప్ప ఉద్యమమై యుండేదని "సారా" సిషేడం పై హిందీ కవితను ఎనిపించిరి. హిందీ ప్రచారకులు శ్రీ వై. ఆంజనేయులు తన వార్షిక రిపోర్టులో దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ, హిందీ భాష ప్రచార, ప్రసారం జాతి సత్పత్రము, జాతి బ్యాతము గొప్పసేవ చేస్తుందని చెప్పతూ తన ప్రతీ సంవత్సరం ఒక సభ జరిపి విద్యార్థులకు పెద్దల ద్వారా వారికి శిక్షింపెట్టు ఇప్పించటం తనకు ఎంతో ఆనందాన్ని కలిగిస్తుందని వివరించిరి.

ముఖ్య అధితి శ్రీ పి. ఆశోక్ గజపతి రాజు తన సందేశంలో జాతి ఐక్యతను చేస్తున్న కృషికి

అభినందలు తెలియజేస్తూ విద్యార్థులతో హిందీ భాషతోపాటు తమ చరిత్రను (క్యారెక్టర్) చక్కదిద్దుకోవల్సిందిగా హితవు పలికిరి.

సభలో రాష్ట్ర స్థాయి ఉత్తమ ఉపాధ్యాయ అవార్డు గ్రహీత వాహినీపతి లింగమూరి MA. MEb, H.M., M.H.S. Kaspa, విజయనగరం వారి విద్యాలయం తరపున శ్రీ.P. ఆశోక్ గజపతిరాజు డుకాణవాతో మనంగా సన్మానించిరి సన్మానితులు శ్రీ. లింగమూరి విజయనగరంలో ఎన్నో హిందీ విద్యాలయాలున్నప్పటికీ శ్రీ గ. ఆంజనేయులు చేస్తున్నట్లు ప్రమాణవ్రత విశ్లేషణోత్సవాలు ఎవరూ చేయుట లేదని బాపూతూ, ఈ విధంగా ఉత్సవాలు చేస్తే విద్యార్థులలో హిందీ భాష పట్ల ఉత్సాహం ద్విగుణి క్షతం అవుతుందని సభకు మనవి చేసిరి.

తదనంతరం ఆచార్య హిందీ సర్టిఫికేట్సు నుండి ప్రవీణ వరకు సుమారు 200 సర్టిఫికేట్సు విద్యార్థులకు ముఖ్య అధితి శ్రీ.పి. ఆశోక్ గజపతి రాజు అందజేసిరి. హాప్ టెస్టు పరీక్షలో మంచి మార్కులు సంపాదించిన వారికి పెన్నులు అందజేసిరి. రా॥ 8 గం॥ లకు శ్రీ గ. ఆంజనేయులు వందన సమర్పణతో సభ ముగిసినది.

హిందీ ప్రచారక ప్రతిక్షణ విద్యాలయము— హైదరాబాదు.

15-8-94 తేదీన హిందీ ప్రచారక ప్రతిక్షణ మహావిద్యాలయం హైదరాబాదులో జరిగిన
 48 వ స్వాతంత్ర్య దినోత్సవములో ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొని ఉపన్యసించుచున్న
 శ్రీ ఎం.ఎస్. రాజలింగంగారు (మాజీమంత్రి, ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం) ద.ళా హిందీ
 ప్రచారసభ (ఆంధ్ర) కార్యదర్శి, శ్రీ శంకరశాస్త్రి గారు, హిందీ మహా
 విద్యాలయం పిన్సిపాల్ శ్రీ గోదా తిరుమలయ్యగారు, సభ కార్యకాశిజీ సమితి
 సభ్యులు శ్రీ కదారు మల్లయ్యగారు, ప్రచారక మహావిద్యాలయం
 పిన్సిపాల్ డా॥ ఎం.బి.వి.ఐ. ఆర్. శర్మగారు కూడా ఉన్నాడు.

ఆంధ్రమైన ముద్రచతు

దక్షిణ భారత ప్రిస్

ఖైరతాబాద్, హైదరాబాద్-4

* తెలుగు

* హిందీ

* ఇంగ్లీషు

* సంస్కృత

భాషలలో ముద్రించబడును.

ఫోన్ : 317478

